*Tarih İncelemeleri Dergisi*
*XLI-1, 2026, 311-345*
*DOI: 10.18513/egetid.1832381*

# ZENO VE ANASTASIUS DÖNEMLERİ ISAURIA OLAYLARI BAĞLAMINDA KHERRIS/PAPIRIOS KALESİ

**Mehmet KURT**•

**Öz**

Antik Lykaonia, Pamphylia ve Kilikia bölgeleriyle sınırlanan Isauria, ekonomik faaliyetler açısından elverişsiz yapıya sahiptir. Bölge söz konusu yapısının da etkisiyle Geç Antik Çağ'da Roma imparatorları ve yöneticilerini uzun süre uğraştıran çok sayıda isyana ve haydutluk faaliyetlerine sahne olmuştur. Özellikle MS 4. ve 5. yüzyıllarda haydutluk faaliyetlerinden kaynaklı olaylar, sadece Isauria'yı değil imparatorluk başkenti Konstantinoupolis'teki (İstanbul) gelişmeleri de etkilemiştir. Bu yüzden Isauria'daki olayların bastırılması ve haydutlukla mücadele sürecinde bölgenin stratejik noktalarında kaleler inşa edilmiştir. Genellikle *phrourion* veya *castellum* olarak adlandırılan bu kaleler, bölge tarihinde önemli rol oynamışlardır. Sözü edilen yapıların en önemlisi ise yeri tartışma konusu oluşturmaya devam eden *castellum* Kherris/Papirios'tur. Bununla birlikte Kherris/Papirios Kalesi hakkında MS 5. yüzyıl Isauria olaylarıyla ilişkili olarak çok sayıda antik kaynakta ayrıntılı bilgi verilmektedir. Bu çalışmada Antik kaynaklar, yazıtlar ve bölgenin arazi yapısına dair gözlemlerimiz bir bütün olarak değerlendirilmek suretiyle Kherris/Papirios Kalesi'nin yeri sorunu tartışılmıştır. Ayrıca başkentteki gelişmelerde genelde Isauria'nın, özelde de Kherris/Papirios Kalesi'nin rolü üzerinde durulmuştur. Öte yandan Geç Antik Dönem Isauria olayları ve haydutluk faaliyetleri çerçevesinde bugüne kadar yapılmış bazı çalışmalarda Isauria kalelerinden genel olarak söz edilmişti. Bu çalışmanın önemi ise bir Isauria kalesinin bağımsız bir çalışma olarak bütün yönleriyle ele alınmış olmasıdır.

**Anahtar Kelimeler:** *Papirios Kalesi, Isauria, Haydutluk, Indakos Kottunes, Notitia Dignitatum.*

**Abstract**

**The Kherrıs/Papırıos Castle in the Context of The Events in Isauria During the Reigns of Zeno and Anastasius**

Isauria, bordered by the ancient regions of Lykaonia, Pamphylia, and Kilikia, has an unfavorable topography for economic activities. Due in part to this, the region witnessed numerous rebellions and banditry that troubled Roman emperors and officials for a long time during the Late Antiquity. Particularly in the 4th and 5th centuries CE, incidents arising from banditry affected not only Isauria

• Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Karaman. E-posta: mehmetkurt@kmu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4440-9900.
(Makale Gönderim Tarihi: 29.11.2025 - Makale Kabul Tarihi: 02.06.2026).

itself but also developments in the imperial capital, Konstantinoupolis (Istanbul). Therefore, castles were constructed at strategic points throughout the region as part of efforts to combat banditry and suppress the unrest in Isauria. Commonly referred to as *phrouria* or *castella*, these castles played a significant role in the region's history. Foremost among these is the *castellum* Kherris/Papirios, whose exact location remains the subject of ongoing scholarly debate. However, many ancient sources provide detailed information on the Kherris/Papirios Castle in the context of the events in Isauria during the 5th century CE. In this study, the issue of the location of the Kherris/Papirios Castle is discussed by evaluating ancient sources, inscriptions, and our observations about the terrain of the region as a whole. The study also dwells on the impact of Isauria, specifically the Kherris/Papirios Castle, on developments occurring in the imperial capital. Although some previous studies on Isaurian events and banditry in the Late Antiquity have mentioned Isaurian castles, these have generally remained cursory. Therefore, this study has significance in that it examines an Isaurian castle in all its aspects as an independent subject of inquiry.
**Keywords:** *Papirios Castle, Isauria, Banditry, Indakus Kottunes, Notitia Dignitatum.*

## GİRİŞ

Kuzeyden Toroslar ve güneyden Akdeniz ile sınırlanmış olan Isauria, son derece engebeli arazi yapısına sahip bir bölgedir. Bölge, genel olarak yüksek dağlar, derin vadiler ve taşlık alanlardan oluşmuştur[1]. Isauria'nın sert kışları yanında hayatı zorlaştıran bir diğer unsur olan arazi yapısının karakterini ise günümüzde bölgeye verilen "Taşeli" adı bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır[2]. Bununla birlikte Isauria'nın coğrafi sınırları, zaman zaman kuzeyde Isaura Vetus (Bozkır) ve Isaura Nova'yı (Zengibar Kalesi)[3] da içine alacak şekilde Lykaonia ve Pisidia sınırına kadar ulaşmıştır[4]. MS 5. ve 6. yüzyıllardaki Isauria Eyaleti, Diocletianus'un (MS 284-305) imparatorluk genelinde uyguladığı eyalet düzenlemeleri çerçevesinde iyice küçülmüş ve Dekapolis'i[5] içine alacak şekilde Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia) ile sınırlandırılmıştı. Bu nedenle çalışmada Isauria'nın coğrafi sınırı değil de İmparator Diocletianus'un oluşturduğu idari sınır esas alınmıştır.

[1] Hellenkemper 1986, s. 626.

[2] Saraçoğlu 1989, ss. 322-436; Bazin 1991, s. 242-252.

[3] Strabon ve Sallustius, Isaura Palaia/Vetus ve Isaura Nea/Nova olmak üzere iki Isaura'dan söz etmişlerdir (Str. XII 6.2 ve Sallust. II 87). Nitekim Bozkır İlçesi yakınlarında Çarşamba Çayı kenarından kopyalanmış Latince bir yazıtta "eski" ve "yeni" olmak üzere iki Isaura'nın varlığı doğrulanmıştır. Ancak yerleşimlerin yerleri sorunu çözülemeyip tartışma konusu oluşturmayı sürdürmektedir. Genellikle Isaura Palaia'nın Bozkır ilçe merkezi, Isaura Nea'nın ise Zengibar Kalesi olduğu kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Alkan ve Doğanay 2020, s. 5-24.

[4] Hild ve Hellenkemper 1990, s. 13.

[5] Constantin Porphyrogennetos'un listesine göre Dekapolis olarak adlandırılan ve *metropolis* Seleukeia'nın iç kesimlerinde bulunduğu anlaşılan on kent şunlardır: Germanikopolis (Ermenek), Titiopolis (Kalınören), Domitiopolis (Katranlı), Zenonopolis (İznebol/Elmayurdu), Neapolis (Gargara/Güneyyurt?), Claudiopolis (Mut), Eironopolis (İrnebol/Çatalbadem), Diocaesarea (Uzuncaburç), Lauzados (Başyayla/Hisarönü) ve Dalisandos (Sinabiç?) (Cons. Porph. *De Them.* 35-36). Isauria Dekapolis'i hakkında bkz. Hild ve Hellenkemper 1990, s. 235-236; Feld 2005, s. 27-32.

MS 4. ve 5. yüzyıllarda Geç Roma yönetimini en çok uğraştıran sorunlar, Sasani savaşları ve taht mücadeleleriyle birlikte Isaurialı kavimlerin ayaklanmaları olmuştur. Isauria, gerek korsanlık ve gerekse haydutluk faaliyetleri için en ideal bölgelerden birisiydi. Zira tarımsal faaliyetlere elverişsiz olduğundan, söz konusu faaliyetler pek çok insan için bir gelir kaynağıydı ve bu nedenle birçok insan kolayca haydutlara katılabiliyordu[6]. Haydutların güçleri de bu şekilde gitgide artan sayılarına bağlıydı. Diğer taraftan Isauria sakinleri dar vadileri, küçük koyakları ve dağ geçitlerini iyi biliyorlardı ve buraları sığınak olarak kullanıyorlardı. Aslında Geç Antik Çağ'da haydutluk, Roma dünyasında az çok yaygın olmakla birlikte genellikle etkileri sınırlı olmuştur. Ancak bazı eyaletlerde ise Roma yönetimini çok uğraştıran kalıcı bir sorun boyutuna ulaşmıştır. Söz konusu bölgelerin en karakteristik örneklerinden birisini de Isauria oluşturmaktaydı[7]. Kilikia Trakheia/Isauria, Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde yer almasına rağmen, İç Isauria'daki dağlık bölge halkın kontrol altına alınması, MS 1. yüzyıldan 6. yüzyıla kadar potansiyel bir sorun teşkil etmiştir[8]. Bu yüzden Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi imparator ve yöneticileri uzun süre haydutluk sorunuyla uğraşmak zorunda kalmışlardır. Nitekim sonuçta haydut ve isyancı bir halk olarak nitelendirilen Isaurialılar toplumun en üst kademelerine kadar yükselebilmişler ve eski bir Isauralı olan Zeno'yu imparator yapabilmişlerdir[9]. Bunda elbette 2. yüzyılın sonlarından itibaren Isaurialıların askere alınmasının etkisi büyük olmuştur[10].

Isaurialılar, muhtemelen MS 4. yüzyılda Isaurialı liderleri komşu bölgelerdeki kentlere bağlayan bağların kopması sonucu belirli aralıklarla isyan etmişlerdir. Başlangıçta sınırlı haydutluk faaliyetleri imparatorluk yetkilileri tarafından kontrol edilebiliyordu. Ancak 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Isaurialılar, yıpratma savaşlarına girişmişler ve komşu eyaletlere geniş çaplı akınlar yapmaya başlamışlardır. Ammianus Marcellinus, Isauria'ya dair MS 353-354, 359, 367-368 yıllarında olmak üzere üç büyük olay hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Amminuas Marcellinus'un verdiği bilgilerden MS 353 yılı olaylarının temel sebebinin bazı Isaurialıların Ikonion'daki anfitiyatroda vahşi hayvanlara atılması olduğu anlaşılmaktadır. Bu isyan sırasında Pamphylia kentlerine saldıran haydutlar Side'de yenilgiye uğramışlardır. Daha sonra ise Laranda'ya (Karaman) kadar çekilerek Lykaonia sınırlarında huzursuzluklar çıkarmışlardır. Yeniden sahile yönelen ve Dağlık Kilikia kıyılarına inen haydutlar, Palaia Limanı (Tahta Limanı)[11] ile bölgenin *metropolis*i Seleukeia'ya (Silifke) saldırmışlardır. Üç lejyona komuta eden *comes* Castricius'un başarısız olması üzerine *comes* Nebridius'un komutasında yardıma gelen askeri birlikler sayesinde Isaurialılar yenilgiye uğratılmışlardır[12]. 359 yılında Isaurialılar yeniden isyan etmişler, bunun üzerine isyanın

[6] Ergin 2013, s. 277.
[7] Campbell 2002, s. 82.
[8] Hopwood 1983, s. 173.
[9] Meitke ve Ristow 2004, s. 814.
[10] Ergin 2011, s. 209, 218.
[11] Bean ve Mitford 1970, s. 195; Hellenkemper 1986, ss. 629-630.
[12] Amm. Marc. XIV.2.

bastırılması için *comes et praeses* olarak Bassidius Lauricius[13] görevlendirilmiştir. Nunu Kalesi'ndeki (Antiocheia) Latince yazıttan[14] anlaşıldığına göre Lauricius, isyanı bastırmış ve kaleyi ele geçirerek Antiokheia adını vermiştir[15]. 367 yılında Isaurialılar üçüncü kez isyan ederek Kilikia ve Pamphylia kentlerine saldırmışlardır. Bunun üzerine Pamphylia'dan da sorumlu olan Asia Eyaleti'nin *vicarius*u Musonius görevlendirilmiştir. Fakat Musonius ile askerlerinden bazıları öldürülmüş, bazıları ise esir edilmiştir. Bununla birlikte bölgeye gönderilen Roma birlikleri karşısında başarı gösteremeyen haydutlar barış istemişlerdir. Bunun üzerine Germanikopolis'in arabuluculuğunda haydut çeteleriyle Roma güçleri arasında barış yapılmıştır[16]. Ayrıca MS 5. yüzyılın ilk yıllarından itibaren Isaurialılar, bölgedeki Roma yönetiminin zayıflığından faydalanmak suretiyle yeniden isyanlara girişmişlerdir[17]. Nitekim 375, 376-377 ve 404-407 yıllarında da bölgede büyük çaplı olayların meydana geldiği bilinmektedir[18]. Bu isyanlarda da Isaurialılar öncelikle Pamphylia'ya ve Lykia'ya saldırmışlar ve daha sonra kuzeye ilerlemişlerse de İmparator Valens (MS 364-378) tarafından geri püskürtülmüşlerdir[19]. Muhtemelen büyük bir salgının da etkili olduğu 5. yüzyılın ilk yıllarındaki isyan[20], komutanlığını *comes* Arbazacius'un[21] yaptığı imparatorluk birliklerinin müdahalesiyle bastırılmıştır[22]. 5. yüzyılda Isaurialılar hemşerileri Zeno tarafından asker kaynağı olarak imparatorluk hizmetine alınmış, imparatorluk muhafızları üzerindeki hakimiyetlerinden kaynaklı olarak liderleri Zeno'yu imparatorluk tahtına oturtmuşlardır. Ancak Zeno'nun 491 yılında ölümüyle gözden düşmüşler ve Isauria'da bir isyan çıkartmışlardır. Hatta rakip bir imparator ilan etme girişiminde bile bulunmuşlardır[23].

Isauria'da haydutlukla yapılan mücadelenin uzun sürmesinin temel nedeni hiç şüphesiz bölgenin adeta doğal bir savunma oluşturan coğrafyası olmuştur[24]. Romalılar, çoğu zaman dağlardan gelen bu saldırıları püskürtecek durumda değillerdi ve ancak

---

[13] PLRE I, 497.

[14] Yazıtın edisyonları için bkz. Néroutsos 1878, ss. 16-19; Davis 1879, s. 367; Bean ve Mitford 1970, ss. 205-206 Nr. 231; Conti 2004, ss. 67-68 Nr. 15. Yazıtın Türkçe çevirisi için bkz. Alkan ve Kurt 2017, s. 48 dn. 123.

[15] Amm. Marc. XIX 13.1-3.

[16] Amm. Marc. XXVII 9.6-7. Ammianus Marcellinus'un söz ettiği bu üç Isauria olayı hakkında bkz. Rougé 1966, s. 292-300; Matthews 1989, s. 360-361; Shaw 1990, s. 240-244; Lenski 1999, s. 423-442; Hopwood 1999, s. 200-205; Feld 2005, s. 139-150; Pottier 2005, s. 444-448; Kurt 2018, s. 808-813.

[17] Hild ve Hellenkemper 1990, ss. 37-38; Shaw 1990, s. 249; Feld 2005, ss. 150-155.

[18] Isaac 2008, s. 452.

[19] Zos. IV 20.1-2; Hild -Hellenkemper 1990, s. 37.

[20] 405 veya 406-407 yıllarında Kappadokia'daki Kokussos (Göksun) merkezli bir kıtlık ve ona bağlı olarak salgın hastalıklar meydana gelmiştir. Bu kıtlığın Isauria baskınlarını kışkırtmış olabileceği konusunda bkz. Stathakopoulos 2004, s. 221 No. 41.

[21] PLRE II, 127-128.

[22] Zos., V 25.2.

[23] Whitby 2002, s. 70.

[24] *SHA*, *Tyr. Trig.* 26: "*…Onların bölgesi, Romalılara ait toprakların ortasında olmasına rağmen, sınır duvarına benzeyen yeni bir savunma türüyle korunmaktadır; zira onu koruyan insanlar değil, ülkenin doğasıdır".* Ayrıca bkz. Hellenkemper 1986, s. 628; Ünal ve Girginer 2007, s. 250.

haydutları düz bir araziye çekerek saldırıya geçebiliyorlardı. Genellikle yerli düşmanlar tarafından daha iyi bilinen bu zorlu arazilerde savaşmaktan kaçınma eğilimindeydiler. Roma stratejisinde lejyon ve süvarilerin konuşlandırılmasına elverişli ve Roma ordusundan daha hafif olan düşman birliklerinin pusuya düşürülmesine yardımcı olmayan düzenli bir arazi bulmayı beklemek öncelikliydi. Romalılar askeri amaçla bir daha tırmanırken en zorlandıkları kısım büyük askeri beceriler gerektiren yokuş tırmanmak olmuştur. Zira zor bir tırmanışa ek olarak buralarda yerleşik düşmanların tuzaklarına ve ani baskınlarına maruz kalmak da söz konusu oluyordu[25]. Bu duruma en iyi örnek oluşturan bölgelerden birisi de Isauria olmuştur. Nitekim Ammianus Marcellinus, MS 359 yılı olaylarını anlatırken bu konuda şunları aktarmaktadır:

*"...Bu durum, bölge sınırında bulunan çok sayıda kasabada ve kalede konuşlandırılmış askerin harekete geçmesine neden oldu ve bazen yoğun bazen de tek bölükler halinde daha da geniş bir alana yayılan bu çapulcuları püskürtmek için ellerinden geleni yaptılar. Fakat düşmanlar güçlü ve kalabalık olduklarından dolayı yenilgiye uğradılar; çünkü Isaurialılar dağların derin ve dolambaçlı geçitlerinde doğup büyüdükleri için sanki düz ve yumuşak bir arazidelermiş gibi askerlerin üzerlerine sıçrayarak onlara uzun mesafeden mızraklar ve korkutucu naralar atarak saldırdılar. Piyadelerimiz ise, bazen onları kovalarken dik yamaçlara tırmanmak zorunda kaldı; ve ayakları kaydığında, çalılıklara veya dikenlere tutunarak zirvelere ulaşsalar bile yine de de bu dar ve geçilmez bölgeler safları açmalarına veya güçlü bir taarruz için sağlam bir şekilde yere basmalarına izin vermiyordu; düşman sağa sola koşuşturup yukarıdan kaya kütlelerini koparıp fırlatırken, onlar da dik yamaçlardan tehlikeli bir şekilde aşağı iniyorlardı; ya da çok büyük bir zorunluluktan dolayı cesurca savaşsalar bile, düşen muazzam ağırlıktaki kayalar tarafından eziliyorlardı. Bu sebepten ötürü, o vakitten itibaren daha detaylı düşünülmüş tedbirler alındı; çapulcular dağların zirvelerine doğru yol almaya başladıklarında askerler elverişsiz bir bölgeye geri çekildiler. Bununla birlikte sık sık olduğu üzere düşmanlar düz arazide bulunabildikleri zaman kollarını savunmalarına ve her birinin taşıdığı iki veya üç tane mızraklarını havaya kaldırmalarına müsaade edilmeden ürkek koyunlar gibi katledildiler"*[26].

Yüzyıllar boyunca kaynaklarda haydutlukla (*latrones)* ünlenmiş Isauria halkı, MS 5. yüzyılda bazı siyasi kazanımlar elde etmişlerdir. Nitekim Zeno adıyla imparator olan Tarasikodissa ve General Illus[27], Geç İmparatorluk Dönemi'nde yaşanan olaylar çerçevesinde önemli mevkileri ele geçirmişlerdir[28]. Her ikisi de Isaurialı olan bu insanların önemli mevkiler elde etmeleri muhtemelen Isauria'dan elde ettikleri askeri güçlerine ekonomik güçlerini de eklemeleri sayesinde olmuştur. Nitekim Geç Antik Çağ'da aristokrat sınıf ve büyük toprak sahiplerinin silahlı grupları kontrolleri altında tuttukları bilinmektedir. Bu büyük servet, haydutluk yoluyla elde edilmekte ve Isaurialı bu yerel aristokratların önemli miktarda sermaye biriktirmelerine imkân sağlamaktaydı.

[25] Acolat 2007, s. 14-15, 17-18.
[26] Amm. Marc., XIV 2. 4-7.
[27] Illus için bkz. PLRE II, ss. 586-590; Burgess 1992, s. 874-880; Elton 2000, ss. 393-407; Leszka 2013, ss. 47-58.
[28] Rosaci 2019, s. 19.

Bu sayede bölgenin sözde savaşçı aristokratları konumlarını güçlendirerek kişisel ordular kurma olanağına sahip oluyorlardı[29]. Söz konusu yerel liderlerin ekonomik ve askeri gücü, haydutların Anadolu'ya yönelik akınlarını koordine ettikleri tahkimli kaleler (*castella*) aracılığıyla toprakları yaygın bir şekilde kontrol etmelerine dayanmaktaydı. Söz konusu kaleler Kilikia-Isauria coğrafyasında yer alan küçük tahkimli yapılardı. Sayıca oldukça fazla olan ve çoğunlukla Kilikia Trakheia'daki Olba çevresinde bulunan bu yapılar çoğunlukla isimsiz yapılardı. Söz konusu yapılardan birisi ise Isauria'daki askeri faaliyetlerin sembolü olarak da nitelendirildiğinden[30] *Notitia Dignitatum*'daki Isauria görselinde[31] (Ek 1) de gösterilmiş olması gereken *castellum* Kherris/Papirios olmalıydı[32].

Hem Isauria'daki rakip gruplar hem de Roma güçleriyle Isaurialılar arasındaki mücadelelerde belirleyici rol oynamış olan Kherris/Papirios Kalesi'den pek çok antik kaynakta söz edilmektedir. Fakat ne yazık ki kalenin yeri kesin olarak belirlenememiştir. Lokalize sorununun bir sonuca bağlanamamasının temel nedenlerinden birisi Geç Antik Dönem'de Isauria'da sık sık karışıklıkların meydana gelmesinden kaynaklı olarak antik kaynaklarda çok sayıda olaydan ve kaleden söz edilmiş olmasıdır. Bir başka sebep ise yapılan çalışmaların genellikle ya sadece antik kaynaklar ya yazıtlardan biri üzerinden yürütülmüş olmasıdır. Bu çalışmada Antik kaynaklar, yazıtlar ve arazideki gözlemlerimiz çerçevesinde Kherris/Papirios Kalesi'nin yeri tartışılmıştır. Öte yandan bir Isauria kalesinin bağımsız bir çalışma olarak alındığı makalede başkent Konstantinoupolis'te (İstanbul) meydana gelen olaylarda Isauria'nın ve özellikle de Kherris/Papirios Kalesi'nin rolü üzerinde durulmuştur. Ayrıca bugüne kadar Geç Antik Dönem Isauria olayları ve haydutluk faaliyetlerinde belirleyici bir role sahip olmuş olan Isauria kalelerine de ana hatlarıyla değinilmiştir.

## 1. Isauria Bölgesi Geç Antik Dönem Savunma Yapıları ve Kalelerine Genel Bir Bakış

Geç Antik Çağ'da özellikle de MS 4. yüzyılın ikinci yarısından 5. yüzyıl sonuna kadar olan zaman aralığında Isauria'da yoğun şekilde görülen haydutluk, imparatorluk otoritesi için temel tehditlerden birisini oluşturmuştur. Isauria'nın sık sık isyanlarla sonuçlanan bu belirsiz siyasi durumu, şehir surlarının bakımı ve onarımını zorunlu kılmış, özellikle MS 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren şehirler, köyler ve çiftlikler daha iyi korunmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Antik kaynaklardan yazıtlardan ve arkeolojik

[29] Rosaci 2020, ss. 108-109.

[30] Rosaci 2020, s. 262.

[31] *Not. Dig., Or.,* 29 *Comes per Isauriam.* Görsel, üzerinde birkaç nesne bulunan tablo, Tarsus'u temsil eden bir şehir, sadece arka kısmı görünen muhtemelen bir şeyin belki de geçidin arasından geçmeye başlayan bir geyik, Toros dağlarını temsil eden dağlar ve yedi mimari yapıdan oluşmaktadır. Görsel hakkında daha ayrıntılı bilgi ve yorum için bkz. Burgess 1985, ss. 41-44, 60-63; Burgess 1995, ss. 86-87.

[32] Hopwood 1986, ss. 343-356; Alkan ve Kurt 2017, s. 57; Rosaci 2020, s. 109.

bulgulardan Isauria'da Ayathekla (Meryemlik)[33], Eironopolis[34], Antiokheia, Anemurium[35], Soloi-Pompeiopolis[36]'te yeni şehir surları inşa edildiği ya da mevcut surlar onarıldığı anlaşılmıştır. Bunların birçoğu, muhtemelen Isauria ve komşu eyaletlerden gelen haydutluk ya da yerel ayaklanmalara karşı önlem olarak inşa edilmiştir[37]. Öte yandan 6. yüzyıl coğrafyacısı Hierokles'in eserinde[38] Isauria'da 23 kentin varlığı bildirilmektedir. Isauria'nın Geç Antik Çağ'daki belirsiz siyasi durumu göz önüne alındığında bu kentlerin çoğunun kale-kent niteliğinde olup surlarla çevrili oldukları düşünülebilir.

Öte yandan kalelerle korunaklı hale getirilen yerleşimlerin yanında[39] Olba'nın *territorium*undaki Gökburç, Barakçıkalesi, Domuztepe, Gökkale, Keşlitürkmenli, Mezgitkale, Sinekkale, Narlıkuyu örneklerinde olduğu gibi Geç Antik Çağ'da yerleşimlerin dışında kalan büyük çiftliklerin de muhkem hale getirildiğini arkeolojik bulgular ortaya koymaktadır[40]. K. Hopwood'a göre Hellenistik Dönem'den itibaren varlığı bilinen bu yapılar, Roma Dönemi'nde büyütülmüş ve iyileştirilmiştir[41]. Roma İmparatorluk Dönemi'nde *castella*lar yarı bağımsız tarım merkezleri olarak varlıklarını sürdürmüşler, Geç İmparatorluk Dönemi'nde ise kuleler de giderek gerçek manada askeri yapılara dönüşmüşlerdir[42]. *Castella*lar, sürekli karışıklıkların yaşandığı Isauria'da daha çok askeri bir görünüme ve işleve bürünmüşlerdir[43].

Temel işlevi savunma olan bu küçük kaleler, Isauria soyluları tarafından malikâne merkezleri olarak da kullanılmışlardır[44]. Ayrıca Isauria bölgesi kaleleri, MS 5. yüzyılda başkentten Isauria'ya gönderilen siyasi sürgünlerin ve yüksek mevkilerdeki esirlerin konulduğu yerler olmuştur[45]. *Magister militum* Illus'un isyanı ve Zeno'nun sorunlu imparatorluğu sırasındaki bir dizi olayda bunu görmek mümkündür. Örneğin Epinicius[46],

[33] Egeria, XXII 2; Shaw 1990, s. 249.
[34] Crawford 2019, s. 23; Borgia, 2013, s. 125.
[35] Alföldi-Rosenbaum 1972, s. 183-186; Jones 1972, s. 396-399; Borgia 2013, s. 122-123.
[36] Dagron ve Feissel 1987, ss. 59-63 Nr. 24; Borgia 2013, s. 125.
[37] Sarantis 2013, s. 332.
[38] Hierokles, 708.1-710.9. Söz konusu kentler için ayrıca bkz. Alkan ve Kurt 2017, s. 49-51.
[39] Olba Bölgesi yerleşimleri ile savunma yapıları arasındaki ilişkiler için bkz. Durugönül 1998.
[40] Hellenkemper 1986, s. 633; Ünal ve Girginer 2007, s. 252. İç Isauria'dan Kilikia'ya kadar uzanan geniş bölge üzerinde MS 1. yüzyıldan MS 5. yüzyıla kadar özellikle Orta Dağlık Kilikia'daki Olba Bölgesi başta olmak üzere bazıları Hellenistik Dönem'e kadar giden çiftlik (*villae*), kule ve kalelerin varlığı bilinmektedir, Mackay 1968, s. 55-65; Durugönül 1995, s. 201-202; Durukan 2011, s. 114.
[41] Hopwood 1986, s. 346-347; Hopwood 1999, s. 203.
[42] MacMullen 1963, s. 143-144.
[43] MacMullen 1963, s. 142.
[44] Hopwood 1986, s. 348; Lenski 1999, s. 452. Aynı şekilde Olba'nın *territorium*unda görüldüğü gibi kuleler hanedan konutu ve özel mülk işlevi de görmüştür bkz. Hellenkemper 1986, s. 633.
[45] Lenski 1999, s. 251.
[46] Ioan. Antioc. *fr.* 234.2; PLRE II, 397.

Verina[47], Marcianus[48], Longinus[49] başta olmak üzere imparatorluk ailesinden ya da üst düzey görevlerde bulunmuş kişiler, değişik zamanlarda Isauria'daki Dalisandos (Sinabiç?)[50] ve Papirios gibi kalelere hapsedilmişlerdir[51]. Isauria'daki bu tip kuleler ve büyük çiftlikler aynı zamanda kentlerin kırsal alandaki kontrolünün de birer göstergeleriydiler[52]. Antiokheia (Nunu Kalesi)[53], bu türden kalelerin merkezi Isauria'daki tipik örneklerinden birisi olarak kabul edilmektedir[54].

Isauria tarihinin şekillenmesinde en temel unsurlardan birisi oluşturan kaleler açısından MS 4. yüzyıl sonu veya 5. yüzyıl başında kaleme alınmış *Notitia Dignitatum*'daki Isauria görseli, büyük önem taşımaktadır. *Notitia Dignitatum'*da surlarla savunulmuş tahkimli şehirler, köyler ve kaleler tanıtılmaktadır[55]. Öyle ki görselinin ortasında Toros dağları, dağların alt kısımlarına çekilmiş çizginin üst tarafında ise beş adet mimari yapı sembolü resmedilmiştir[56]. İç Isauria'nın ulaşılması güç noktalarında rakip gruplara veya Roma güçlerine yönelik olarak inşa edilmiş[57] ve küçük surlarla çevrili durumdaki bu kaleler daha önce de belirtildiği üzere genellikle *phrourion* veya *castellum* denilen isimsiz yapılardı[58]. Isauria'da liderlik, zenginlik yanında iyi tahkim edilmiş merkezler yoluyla toprağın kontrolüne dayanmaktaydı[59]. İşte söz konusu kalelerden birisi ve belki de en önemlisi, MS 5. yüzyılda Papirios ve Indakos Kottunes gibi Isaurialı haydut şeflerinin üs olarak kullandıkları Papirios Kalesi idi[60].

---

[47] Theoph. AM 5972; Ioan. Antioc. *fr.* 234.2; Evagr. *HE* III 27; PLRE II, 1156.
[48] Theoph. AM 5971; Ioan. Antioc. *fr.* 234.4; Lee 2017, s. 3; Leszka 2021, s. 7.
[49] Marc. Comes, 485; Theoph. AM 5975; Ioan. Antioc. *fr.* 237.1; PLRE II, 689-690.
[50] Hild ve Hellenkemper 1990, s. 233-234.
[51] Lenski 1999, s. 452; Hillner, 2013, s. 403.
[52] Durukan 2024.
[53] Hild ve Hellekemler 1990, s. 193.
[54] Hellenkemper 1986, s. 630-631.
[55] Rougé 1966, s. 310-311; Lewin 1991, s. 179; Burgess 1992, s. 87; Feld, 2005, s. 91.
[56] Burgess 1992, s. 80-87; Feld 2005, s. 90-91; Alkan ve Kurt 2017, s. 53-57.
[57] Lenski 1999, s. 453.
[58] *Pyrgos*, *pyrgion*, *tetrapyrgia*, *phroura*, *phrourion*, *tyrsis* gibi isimlerle anılan bu yapılar, Isauria'da bölgenin tamamına yayılmış gözetleme kulelerine benzer mimari yapılardır. Papirios Kalesi örneğinde açıkça görüldüğü üzere söz konusu yapılar zamanla yerel haydutların üsleri haline gelmişlerdir. Haydut (*latrones)* için bu sayısız *castella*dan birine sahip olmak artık lider olmak anlamına gelmekteydi. Bu bağlamda Roma otoritesine karşı güçlerini göstermenin bir yolu da bir güç sembolü olan bu iyi tahkim edilmiş yapılardan birisine sahip olmaktı. Bu konuda bkz. ayrıca MacMullen 1963, s. 141-142; Rosaci 2020, s. 43; Rosaci 2024, s. 334 dn. 52.
[59] Söz konusu yerel liderlerin ekonomik ve askeri gücü, haydutların Anadolu'ya yönelik akınlarını koordine ettikleri tahkimli kaleler (*castella*) aracılığıyla toprakları yaygın bir şekilde kontrol etmelerine dayanmaktaydı. Nitekim Germanikopolis'in (Ermenek) güneyinden ele geçmiş Erken Hıristiyanlık Dönemi'ne ait Grekçe bir yazıt, Geç Roma Dönemi'nden itibaren muhtemelen kentin *territorium*undaki geniş tarım arazileri içerisinde bir çiftliğin bulunduğu ortaya koymuştur, bkz. Alkan 2018a, 143; Alkan 2018b, 23.
[60] Ioan. Antioc. *fr.* 230; Suda *Lex.* 368. Konuya dair bkz. Bean ve Mitford, 1970, s. 146-147 No. 148; PLRE II, 590-591; Shaw 1990, ss. 262-263; Lenski 1999, s. 252-253; Feld 2005, s. 33.

**2. Kherris/Papirios Kalesi'nin Yeri Hakkında Tartışmalar**

Geç Antik Çağ yazarları Isauria'da Kherris Kalesi, Kherris'in Kalesi, Papirios'un Tepesi, Papirios'un Kalesi gibi değişik isimlerle bir kalenin varlığından söz etmektedirler[61]. Kale, adını Isauria'lı Papirios'tan almış olup bir diğer adı da Kherris'ti. Suda[62] İmparator I. Leo zamanında (MS 457-474) Indakos adında birisinin Kherris adındaki kaleden Antiokheia'ya bir günde koştuğu, bir sonraki gün yeniden Kherris'e dönerek hiç dinlenmeden yine bir günde Neapolis'e koştuğu bilgisini aktarmaktadır[63]. Suda'nın verdiği bu bilgi, hızlı koşmanın bir Isaurialı haydudun sahip olması gereken temel özelliklerden birisi olduğu şeklinde yorumlanmıştır[64]. Kayalıkların arasından birdenbire ortaya çıkarak bir şimşek gibi aniden kaybolması şeklinde efsaneye de büründürülmüş olan bu durumu, Indakos'un çarpışırken başvurduğu vur-kaç taktiğine bir gönderme olarak da değerlendirilmiştir[65]. Ayrıca Antik kaynakların aktardığı bilgilerden Indakos'un da askeri güç, kişisel servet veya bir ya da birkaç müstahkem kalenin komutanlığını yapmak gibi diğer Isauria haydut şefleriyle aynı özelliklere sahip olduğu yorumları yapılmıştır[66]. Indakos, bu serveti ve buna bağlı olarak elinde bulundurduğu gücü muhtemelen müstahkem Papirios Kalesi'ni üs olarak kullanmak suretiyle çevreye yapmış olduğu baskınlarla elde etmiş olmalıdır[67]. Bütün bunlardan hareketle Indakos'un kontrolündeki sahanın Papirios üs olmak üzere daha önce Germanikopolis'in (Ermenek) yaklaşık 9 km batısındaki Gargara'ya (Güneyyurt) yerleştirilmiş olan Neapolis ve sahildeki Antiokheia ad Cragum'a (Güneyköy) kadar uzandığına dair görüşler ileri sürülmüştür[68]. Ancak aşağıda daha detaylı söz edileceği üzere Papirios'un Aşağı Akın Kalesi'ne, Antiokheia'nın Nunu Kalesi'ne, Neapolis'in ise daha önce Papirios olarak önerilen Bağdat Kırı'na yerleştirilmesi daha uygun görünmektedir. Bu durumda Indakos Kottunes'in hakimiyet alanı Hadim Göksuyu ve Ermenek Göksuyu arasındaki dağlık alanla sınırlı olmalıdır[69].

---

[61] Suda *Lex.* 530, 1123; Theoph. AM 5971-5972; Ioan. Antioc. *fr.* 237.4-5. Papirios Kalesi hakkında kısa bilgi ve literatür için bkz. Hild ve Hellenkemper 1990, s. 374; Alkan ve Kurt, 2017, s. 42; Bogdantsalis, 2022, s. 9.

[62] Suda *Lex.* 530.

[63] Hodgkin 1896, s. 66 n. 1-2.

[64] Shaw 1990, s. 259-260 n. 69

[65] Bogdantsalis 2022, s. 11.

[66] Lenski 1999, s. 453-455.

[67] Bogdantsalis 2022, s. 11.

[68] Feld 2005, s. 30; Bogdantsalis 2022, s. 11. Bruno Pottier (2005, s. 467 dn. 54), Bağdat Kırı ve Nunu Kalesi'ne (Antiokheia) arasındaki 10 km mesafeyi kat etmenin şaşırılacak bir kahramanlık oluşturmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte burada geçen Antiokheia'nın sahildeki Antiokheia ad Cragum olması pek mümkün görünmemektedir. Çünkü Isauria'nın oldukça engebeli ve dağlık yapısı da göz önünde bulundurulduğunda bu mesafeyi bir günde koşmak imkânsızdır. Nitekim Pottier de Bağdat Kırı'nın Papirios'tan farklı olduğu, Indakos tarafından kontrol edilmiş çok sayıda kaleden sadece biri olması gerektiğini belirtmek suretiyle Papirios'un Bağdat Kırı ile eşitlenmesine kuşkuyla yaklaşmaktadır.

[69] Bu tartışmalar hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Alkan ve Kurt 2017, s. 42-53.

Öte yandan kale için Papirios'un Kalesi gibi Kherris'in Kalesi ifadesinin kullanılmış olması, yine bir şahıs adı olan Kherris'in söz konusu kaleyi elinde tutan Isaurialı bir başka kişi olduğunu göstermektedir. Muhtemelen Papirios'tan önceki ismini kaleye Kherris vermişti[70]. Isauria olaylarında kalenin rolü hakkında kronolojik bilgiyi ise Antiokheialı Johannes'ten edinmek mümkündür. Johannes'in aktardığına göre kaleyi sırasıyla Neon, Papirios ve Papirios'un oğlu Indakos Kottunes egemenlikleri altında tutmuşlar ve sığınak olarak da kullanmışlardır[71]. Buradan hareketle haydutluk faaliyetlerinin yaygın olduğu bir ortamda doğan Indakos'un Isaurialı haydut şefi ve Papirios Kalesi'nin hakimi olan babasının yerini alacak şekilde yetiştirildiği ve Indakos'un adının söz konusu kalenin sahibi olarak ilk kez MS 469 yılında geçmesi nedeniyle Papirios'un da bu tarihte ölmüş olabileceği değerlendirilmektedir[72]. Bu durumda Kherris/Papirios Kalesi, MS 5. yüzyılın ilk yarısından MS 469 yılına kadar bir haydut ailesinin üssü olmuştur. Papirios kuşatması sırasında Zeno'nun Illus üzerine zaferinin övüldüğü şiirden anlaşıldığına göre ise kale, 484-488 yılları arasında çevresindeki mağara ve kalelerle birlikte imparatora karşı gerçekleştirilen Isauria isyanının karargâhı olmuştur[73].

Ne var ki birçok antik kaynaktan varlığı bilinen Kherris ya da Papirios Kalesi'nin yeri uzun zamandır tartışma konusudur. İlk olarak P. L. M. Alishan ve J. Gottwald, söz konusu kaleyi Tarsus'un kuzeybatısındaki Çandır Kalesi'ne eşitlemişlerdi[74]. J. Gottwald'ın önerisi, büyük ölçüde kalelerin isimleri arasındaki Paperon-Papirios benzerliğine dayanmaktaydı. Bunun dışında Joshua Stylite'nin kalenin doğal konumunun zorluğu dışında insan eliyle yapılan çalışmalarla zapt edilemez bir hale getirildiği, kaleye bir tek yolla ulaşıldığı ve iki kişinin aynı anda kaleye ulaşamayacağı şeklindeki aktarımı[75] da bu eşitlemede etkili olmuştu[76]. Bununla birlikte kalenin Joshua Stylite tarafından tanımlanan bu durumu, oldukça engebeli ve yüksek bir coğrafyadaki Dağlık Kilikia/Isauria kaleleri için ayırt edici bir özellik olmayıp özellikle İç Isauria'daki birçok kalede açıkça gözlemlenebilmektedir. Bölgedeki Çukur Köyü yakınlarında yer alan Antiokheia (Nunu Kalesi) ve Aşağı Akın Köyü'nün yaklaşık 500 m kadar doğusundaki Hisartepe sözü edilen bu durumun en karakteristik örneklerini oluşturmaktadır. Bir yandan büyük ölçüde isim benzerliğinden hareketle yapılmış olması, diğer taraftan ise

[70] Alkan ve Kurt 2017, s. 42.

[71] Suda *Lex.* 368; PLRE II, 590-591; Rosaci 2020, s. 88. Antiokheialı Johannes (*fr.* 229.2), I. Leon'un damadı *consul* Zeno'nun Indakos'u Papirios Kalesi'nden uzaklaştırmaları için adamlarını gönderdiği bilgisini verdiği pasajda, bu kalenin ilk önce Neon'un sığınağı olduğu, Neon'dan sonra ise kalenin kontrolünün Papirios ve oğlu Indakos tarafından ele geçirildiği bilgisini aktarmaktadır. Bu konuda bkz. Alkan ve Kurt 2017, s. 44 dn. 115. Bununla birlikte Papirios Kalesi'nin bizzat Papirios tarafından kurulduğuna dair görüşler de ileri sürülmüştür, bkz. PLRE II, 831.

[72] Bogdantsalis 2022, s. 10.

[73] McCail 1978, s. 54; Lenski 1999, s. 455.

[74] Alishan 1899, s. 72; Gottwald 1936, s. 89-92.

[75] Josh. Styl. XVII.

[76] Gottwald 1936, s. 88; McCail, 1978, s. 54.

Papirios Kalesi'ne dair olayların İç Isauria'da meydana gelmesinden dolayı bu eşitleme sorunlu görünmektedir.

Uzun zaman sonra Karaman'ın yaklaşık kuş uçumu 70 km güneybatısındaki Bağdat Kırı'nı ziyaret eden G. E. Bean ve T. B. Mitford, Kottunes adının geçtiği bir yazıtın varlığı nedeniyle kalenin yeri için burayı düşünmüşlerdir[77]. Bu araştırmacıların Papirios'u Bağdat Kırı'ndaki antik yerleşime eşitlemelerinde burada buldukları bir yazıtta neredeyse Papirios Kalesi ile özdeşleşmiş olan Indakos ve Kottunes isimlerinin geçmiş olması etkili olmuştu. Ne var ki bizzat araştırmacıların kendilerinin de belirttikleri gibi her iki isim de Isauria'da çok yaygın kullanılan isimlerdi. Sözü edilen araştırmacılar, yazıtın MS 4. yüzyılda Flavius Indakos ve Flavius Tiberius Kottunes tarafından yazdırıldığını kaydetmektedirler. Fakat P. Pilhofer'in de belirttiği gibi[78] bu tarihleme sorunlu olup Kherris Kalesi ile ilişkili Indakos Kottunes'in bunlardan birisi olması çok mümkün görünmemektedir. Öyle ki Indakos Kottunes'in Flavius adını taşıdığına dair hiçbir kanıt olmadığı gibi, yazıtta Flavius Indakos ve Flavius Tiberius Kottunes gibi iki kişinin varlığı söz konusudur. Öte yandan Suda[79], Indakos Kottunes'ten I. Leo'nun imparatorluğu dönemiyle ilişkili olarak söz etmektedir. Ancak Indakos ile Zeno arasındaki mücadele ise muhtemelen MS 469 yılında gerçekleşmiştir[80].

Son olarak Antik kaynaklarda Papirios Kalesi ile ilgili aktarılan bilgilerin Karaman'ın kuş uçumu yaklaşık 35 km güneybatısındaki Aşağı Akın Köyü'nün doğusundaki Hisartepe (Ek 2-3) ile büyük ölçüde örtüştüğü gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Papirios Kalesi ile ilgili olarak Antik kaynakların hemen hepsinde belirtilen ortak nokta kalenin ancak bir ihanetle ele geçirilebilen erişilemez konumudur. Öyle ki Jordanes[81] Papirios Kalesi'ni *castellum monitissimo* (iyi güçlendirilmiş kale) şeklinde tasvir etmiştir. Johannes Nikiu[82] ve Theophanes[83], Illus ile birlikte bu kaleye sığınmış olan Pamprepius[84] adındaki kâhinin ihaneti üzerine öldürülerek kalenin mazgalından aşağıya atıldığından söz etmektedir. Bir diğer Antik yazar Joshua Stylite[85] de kalenin ele geçirilemez konumuna dair bilgi verirken iki kişinin yan yana geçemeyeceği bir yolla ulaşıldığından söz etmektedir[86].

Antik yazarın sözünü ettiği kalenin kuzeyden dar bir yolla ulaşılabilen Aşağı Akın'daki Hisartepe olma ihtimali çok yüksektir. Antiokheialı Johannes'in aktarmış olduğu bilgilere göre Papirios Kalesi'ne sığınan Illus ve Leontios[87] burada dört yıl kuşatma altında kalmışlardır[88]. Ancak kalenin sahibi Indakos Kottunes onlara ihanet

[77] Bean ve Mitford 1970, s. 146 No. 148.
[78] Pilhofer 2020, s. 203.
[79] Suida *Lex.*530, 1123.
[80] PLRE II, 590; Kosiński 2010, s. 66-67; Syvänne 2020, s. 91.
[81] Jordanes, 352.
[82] Johnn. Nikiu, LXXXVIII 89.
[83] Theoph. AM 5976.
[84] PLRE II, 825-828.
[85] Josh. Styl. XVII.
[86] Leszka 2020, s. 386.
[87] PLRE II, 670-671.
[88] Theoph. AM 5976; Ioan. Antioc. *fr.* 237.10-11; Malal. XV 14.

etmiş, gece kaleden aşağıya ip sarkıtıp kale kapılarındaki muhafızları öldürtmek suretiyle Zeno'nun adamlarını kaleye almıştır. Zor durumda kalan Illus ve Leontios ise kaledeki Aziz Konon Kilisesi'ne sığınmışlardır[89].

Öte yandan Geç Antik Çağ yazarları ve özellikle de Antiokheialı Johannes'in verdiği bilgilerden[90] kalede veya yakınlarında bir kilisenin olduğu açıkça anlaşılmaktadır[91]. Hisartepe'de de muhtemelen İmparator Zeno Dönemi'nde inşa edilmiş[92] ve Aziz Konon'a adanmış bir kilisenin varlığı tespit edilmiştir[93]. Söz konusu kilise, kalede yer alan yazıt tarafından da doğrulandığı ve bölgede örneklerine sıkça rastlandığı üzere Athena'ya ait olması gereken bir mağara içerisine inşa edilmiştir. Ayrıca Antiokheialı Johannes, büyük ihtimalle II. Theodosius'un imparatorluğu sırasında (MS 408-450) Neon'un Papirios'taki ikametgâhını tanımlarken "saklanıyordu ya da sığınıyordu" ifadesini kullanmaktadır[94]. Bu durum Papirios'un bilinen ilk sahibinden itibaren mecazî olarak bir canavar ini gibi tasvir edildiğini göstermektedir[95]. Yine kalenin çok az sayıda insanı barındırabildiği, 484-488 yılındaki Papirios Kalesi kuşatmasında Illus'un birkaç seçilmiş sadık askeri kalede bulundurduğu, birliklerinin geri kalanının ise çevredeki diğer kalelere ve mağaralara sığındığına dair bilgiler mevcuttur[96]. Hisartepe'deki surun (Ek 5-6) içerisinde kalan alan da son derece dardır. Ayrıca kalenin doğusundaki vadinin yamaçlarında inler mevcut olup son dönemlerde bilimsel yayını yapılmış, girişinde bir şapelin ve içerisinde Athena'nın da adının geçtiği yazıt fragmanlarının bulunduğu Göz Mağarası gibi mağaralar da yer almaktadır[97]. Damascius ve Jordanes'in Papirios Kalesi olarak tasvir ettikleri kale de Hisartepe ile büyük benzerlik göstermektedir. Bunlardan Damascius'un bir taraftan kalenin ileriye doğru daralan bir kafa durumundaki konumu (Ek 4), diğer taraftan ise "bu kaya" diye başlayan ifadesi[98], tek bir kaya üzerine inşa edilmiş Asartepe'ye son derece uygun düşen bir tanımlamadır. Buna karşılık tek bir kayadan ibaret olmayıp doğu-batı doğrultusunda oldukça geniş bir alana yayılmış olan, her tarafından kolayca ulaşılabilecek konumda ve çevresinde bir sur kalıntısının da bulunmadığı Bağdat Kırı Antik kaynakların Papirios Kalesi hakkındaki aktarımlarıyla pek örtüşmemektedir[99].

---

[89] Alkan ve Kurt 2017, s. 45 dn. 116.
[90] Ioan. Antioc. *fr.* 237.10.
[91] Kalelerde de şapel veya kiliselerin varlığı konusunda bkz. MacMullen 1963, s. 140.
[92] Kilisenin Illus'un Papirios'u yenileme girişiminin bir parçası olarak inşa edilmiş olabileceği şeklindeki farklı görüş için bkz. Bogdantsalis 2022, s. 11.
[93] Alkan ve Kurt, 2017, ss. 33-38. Aziz Konon kültünün MS 4. ve 5. yüzyıllarda bütün Kalykadnos (Göksu) bölgesinde yayılarak buralarda adına kiliseler inşa ettirilmiş olması konusunda bkz. Pilhofer, 2018, ss. 240-269, 274.
[94] Ioan. Antioc. *fr.* 230.
[95] Burgess 1992, s. 876.
[96] Ioan. Antioc. *fr.* 237.5; Leszka 2020, s. 386; MacMullen 1963, s. 141.
[97] Alkan ve diğerleri, 2020.
[98] Damascius, 114.
[99] Nitekim K. Feld de (2005, s. 275) kalenin sarkan bir kaya bloğu üzerinde yer aldığı dolayısıyla boyun üzerinde kafa şeklindeki tasviri için Bağdat Kırı'ndaki kalıntıların abartılı göründüğünü belirtmektedir.

## 3. Papirios Kalesi'nin MS 5. Yüzyıl Isauria Olaylarındaki Yeri

### 3.1. Flavius Zeno'nun İmparatorluğuna Kadar Papirios Kalesi

I. Leo'nun imparatorluğunda da Isaurialılar tehdit oluşturmayı sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte I. Leo, II. Theodosius'un politikalarını devam ettirmiş, ordularında Isaurialılara görevler vermek suretiyle Alanlı Aspar'ın adamlarına karşı bir denge kurmaya ve Isaurialıları kazanmaya çalışmıştır[100]. Isaurialılar, Roma güçlerine karşı mücadeleye girişirken daha ziyade arkalarında Isaurialı güçlü insanların varlığına güvenmişlerdir. Öyle ki MS 5. yüzyılın ortalarında büyük güçleri yöneten imparatorlukta yüksek makamlara ulaşmış çok sayıda Isaurialı komutanın varlığı bilinmektedir. Hatta bu insanlar, yüzyılın sonunda aynı zamanda önemli politik figürler haline de gelmişlerdir[101]. Bunlar içerisinde en iyi bilineni ise MS 466 yılında başkente geldiği zaman ismini Flavius Zeno olarak değiştirmiş olan Isauria'daki Rousoumbladalı Tarasikodissa'dır[102].

İyi bir askerî kariyere sahip olup karargâhını Antiokheia'da kurmuş olan Zeno, aslen Isaurialı olmasından kaynaklı olarak bu bölgenin sakinleştirilmesinden de sorumluydu[103]. Kottunes de Isauria'da kendi hâkimiyetini yerleştirmede babasının üssü Papirios Kalesi'ni kullanmaktaydı[104]. Indakos Kottunes, Papirios Kalesi'nden tüm Isauria kalelerini kontrol etme isteğiyle Zeno'nun imparatorluğunda önemli Isauria şefleri arasındaki mevcut çatışmaları iyi kullanmıştır[105]. Zeno, Antiokheia'daki görevi sırasında MS 469 yılında *magister militum per Orientem* olarak askeri birliklerini, Isauria haydut şefi Papirios'un oğlu Indakos Kottunes'i Papirios Kalesi'nden atmak için göndermiştir[106]. 469 yılında Indakos Kottunes'in isyanın Zeno ve Kottunes arasındaki bir rekabetten kaynaklanıp kaynaklanmadığı ve isyanda Aspar'ın bir dahlinin olup olmadığı maalesef bilinememektedir[107]. Aynı şekilde Antiokheialı Johannes'in anlatımlarından Papirios Kalesi'nin kuşatmasında Zeno'nun bizzat yer alıp almadığı ve kuşatmanın sonucu hakkında bir netlik de söz konusu değildir. Metni yorumlayan bilim insanlarının kanaati

---

[100] Bu amaçla doğudaki sınır komutanlıklarını yeniden düzenlemek ve iç kesimlerde Isauria saldırılarına karşı yeni komutanlıklar kurmak şeklinde özetlenebilecek bu girişimlerin kapsamlı reformlar niteliğinden uzak olduğu ileri dürülmektedir, bkz. Williams ve Freill 1999, s. 110.

[101] Shaw 1990, s. 250, 452; Lenski 1999, s. 426.

[102] Brooks 1893, s. 212-231; PLRE II, 590-591. 447 yılında II. Theodosius, özellikle başkenti Hun hükümdarı Attila'ya karşı savunmak için *magister utriusque militae per Orientem* olan Zeno'nun komutasındaki Isauria birliklerini kullanmıştır, bkz. PLRE II, 1200-1202; Shaw 1990, s. 250; Lenski 1999, s. 426. Zeno, 448'de *consul*, 451'de ise *patricius* unvanlarını almıştır (Rosaci 2020, s. 182). Zeno'nun özellikle Attila ile olan ilişkilerindeki diplomatik becerisi bir isyan planlamasından şüphelenilmesi sonucunu doğurmakla kalmamış, aynı zamanda Zeno ile Theodosius'a bağlı Isaurialı güçler arasındaki savaşın da sebebini oluşturmuştur. Hatta II. Theodosius, Zeno'nun başkaldırmasından ve Isauria'dan destek almasından korktuğu için MS 449'da *comes* Maximus'u Isauria'ya gönderdiyse de giderek artan Hun tehdidinden dolayı bu girişiminden vazgeçmek zorunda kalmıştır, bkz. Thompson 1946, s. 23-27; Lenski 1999, s. 426.

[103] Bogdantsalis 2022, s. 12.

[104] Emion 2018, s. 515.

[105] Pottier 2005, s. 467; Pigonski 2021, s. 139.

[106] Ioan. Antioc. *fr.* 230; Hild ve Hellenkemper 1990, s. 40; Feld 2005, s. 249; Kosiński 2010, s. 66.

[107] Syvänne 2020, s. 91.

ise söz konusu olayın Zeno'nun kariyerinin ilk yıllarında bastırdığı bir isyan olduğu şeklindedir[108].

### 3.2. Zeno Dönemi'nde Papirios Kalesi

Leo'nun MS 474 yılında ölümüyle tahta Zeno'nun küçük yaştaki oğlu II. Leo çıkmış ve babasını ortak imparator ilan etmiştir[109]. II. Leo, bir yılını doldurmadan ölünce Zeno tek başına imparator olmuştur[110]. Zeno, Isauria kökenli olması nedeniyle saray çevrelerinde pek tutulan birisi değildi[111]. Birkaç ay sonra I. Leo'nun dul eşi İmparatoriçe Verina ve erkek kardeşi Basiliskos (MS 475-476)[112] ile Armatus[113] Illus'u da yanlarına alarak imparatoru tahttan indirmek için aralarında anlaşmışlardır[114]. Bunun üzerine Zeno, MS 475 yılında başkentten kaçmak zorunda kalmış, yerine ise I. Leo'nun kayınbiraderi Basiliskos geçmiştir[115]. İmparator Basiliskos, Zeno'nun üzerine asker göndermeye karar vermiş ve birliklerin başına da Illus ve Trokundes'i[116] geçirmiştir. Zeno, bu iki kardeş tarafından Isauria'daki Sbide (Yukarı İzvit/Yukarı Çağlar) de kuşatılmıştır[117]. Joshua Stylite'ye göre[118] ise Zeno, Papirios Kalesi'nde kuşatılmıştır ve Zeno hazinesini de burada saklamaktadır[119]. Eğer Joshua Stylite tarafından verilen bilgi doğruysa, bu Papirios Kalesi'nin MS 469 yılından itibaren de kullanılmaya devam edildiği anlamına gelir. 476 yılının ilk yarısında ise mevcut dengeleri Zeno lehine değiştirecek bir olay meydana gelmiş Illus ve Trokundes, Basiliskos'un kendilerine verdiği sözleri tutmadığı gerekçesiyle komutaları altındaki birliklerle beraber Zeno tarafına geçmişlerdir[120]. Zeno, Illus ve Trokundes ile anlaşarak başkente geri dönmüş ve Basiliskos'u Kappadokia'ya sürgüne göndermiştir[121]. Zeno ise onları ödüllendirmiş, Illus'u *magister officiorum,* Trokundes'i ise *magister militum* olmak üzere yüksek görevlere getirmiştir[122].

Bu arada Zeno, 476 yılında yeniden imparator olduğu zaman büyük ihtimalle bölgede benzer olayların yaşanması ihtimaline karşı güvenli bir yer arayışına girmiştir.

---

[108] Shaw 1990, s. 252-253; Lenski 1999, s. 427.
[109] PLRE II, 664-665.
[110] Lee 2017, s. 1.
[111] Josh. Styl. XII, XIV.
[112] PLRE II, 212-214.
[113] PLRE II, 148-149.
[114] Ioan. Antioc. *fr.* 233; Malal. XV 3; Evagr. *HE* III 24.
[115] Allen 2008, s. 816.
[116] PLRE II, 1127-1128.
[117] Theoph. AM 5967; Jordanes, 352; Lippold 1972, s. 161; Lemerle 1963, s. 317; Leszka 2021, s. 12. 475 yılında Basiliskos ile Zeno'nun mücadelesi sırasında Sbide'de Illus ve Trokundes tarafından kuşatıldığında oldukça zor durumdayken Zeno, Azize Thekla'yı rüyasında gördüğünü ve imparatorluğu kendisine geri vereceğine söz verdiğini iddia etmiştir. Bu şekilde askerlerini cesaretlendirmek için azizenin nüfuzundan faydalanma yoluna gitmiştir, Syvänne 2020, s. 109.
[118] Josh. Styl. XIII.
[119] Brooks 1893, s. 228 n. 131.
[120] Leszka 2005, s. 50-53.
[121] Wilkinson 2007, s. 72.
[122] Leszka 2021, s. 12.

Bu nedenle de MS 469 yılından beri erişilmez olduğunu bildiği Papirios Kalesi'nin tahkimatını güçlendirme görevini Illus'a vermiştir[123]. Indakos'un Zeno ile tanışmasının da Illus'un Papirios Kalesi'ni yenilemekle meşgul olduğu dönemde başladığı düşünülmektedir[124]. Illus'un düzenlemeleri sonucu kale daha güvenli hale getirilmiştir. Bu durumun en somut kanıtı ise Zeno'nun burada büyük miktarda silah ve altın bırakmak suretiyle kaleyi kendi özel hazine evine dönüştürmesi olmuştur[125]. Bu şekilde kale aynı zamanda siyasi mahkûm ve seçkinlerden oluşan esirlerin tutulmasına daha uygun hale getirilmiştir.

Öte yandan MS 475 yılında Basiliskos'un iktidara gelmesini sağlayan komploya katılanlardan birisi de İmparator I. Leo'nun damadı Marcianus idi. 479 yılında Zeno ile yaptığı mücadeleyi kaybeden Marcianus, Kappadokia'daki Kaisareia'ya (Kayseri) gönderilmiştir[126]. Buradan kaçan Marcianus, Ankyra'yı (Ankara) ele geçirmeye çalıştıysa da Illus'un kardeşi ve Roma birliklerine komuta eden *magister militum* Trokundes tarafından durdurulmuştur[127]. Daha sonra Zeno'ya teslim edilen Marcianus, eşi Leontia ve kızlarıyla birlikte muhtemelen Papirios Kalesi'ne gönderilmiş ve burada Illus'un askerlerinin koruması altına alınmışlardır[128].

Zeno'nun kayınvalidesi Verina, Epinicius'u desteklemek suretiyle 478 yılında Illus'u öldürmek için bir girişimde bulunmuştur[129]. Illus, Isauria'ya kaçtığında Epicinius'tan kendisini öldürmeye yönelik girişimin arkasında Verina'nın olduğunu öğrenmiş, Epicinius'u Isauria'da hapsetmiştir[130]. Illus, Zeno tarafından başkente çağrıldığı zaman Verina'nın kendisine teslim edilmesini istemiştir. Komplonun başarısızlıkla sonuçlanması ve Epicinius'un itirafı üzerine Verina, Isauria'da gözaltına alınmış ve Zeno, Verina'yı Illus'a teslim etmiştir[131]. Verina, Illus'un damadı Matronianus'un[132] gözetiminde Isauria'daki dağlık kesimlerindeki bir kaleye, muhtemelen Papirios Kalesi'ne, hapsedilmiştir[133]. Antiokheia'ya çekilmiş olan Illus ise kısa bir süre sonra Gotlara karşı yardımına ihtiyaç duyulduğu için imparator tarafından geri çağrılmıştır[134].

---

123 Hild ve Hellenkemper 1990, s. 374.

124 Brooks 1893, s. 223; Feld 2005, s. 249; Bogdantsalis 2022, s. 12.

125 Josh. Styl. XII-XIII; Jordanes, 352; Theoph. AM 5985. Bu konu hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. Lenski 1999, ss. 450-453; Feld 2005, s. 33; Bogdantsalis 2022, s. 13.

126 Ioan. Antioc. *fr.* 234.4; Evagr. *HE* III 26; Hild ve Hellenkemper 1990, s. 41.

127 Ioan. Antioc. *fr.* 234.4.

128 Theoph. AM 5971; Kosiński 2010, s. 105; Rosaci 2020, s. 200.

129 Lemerle 1963, s. 317; McCail 1978, s. 54.

130 Ioan. Antioc. *fr.* 234.2; Brooks 1893, s. 218; Shaw 1990, s. 254.

131 Ioan. Antioc. *fr.* 234.1-2.

132 PLRE II, 735-736.

133 Evagr. III 27; Theoph. AM 5972. Verina'nın hapsedildiği kale Antiokheialı Johannes (*fr.* 234.2) Dalisandos'u gösterirken; Malalas (*chron.* XV 12) ve Johannes Nikiu (LXXXVIII 67) gibi antik yazarlar ise isim vermeden Isauria'daki bir kaleden söz etmektedirler. Modern kaynaklarda konuya dair bilgi ve tartışmalar için bkz. Hild ve Hellenkemper 1990, s. 40; Meitke ve Ristow 2004, s. 814; Haarer 2006, s. 18; Kosińki, 2010, s. 104.

134 McCail 1978, s. 54; Hild ve Hellenkemper 1990, s. 40.

Öte yandan Illus'un imparatorluk sarayıyla iyi ilişkileri kısa bir süre sonra bozulmaya başlamıştır. Bunun da temel nedeni Illus'un İmparatoriçe Aelia Ariadne[135]'nin annesi Verina'yı Papirios Kalesi'ndeki esirlikten serbest bırakma isteğini geri çevirmesi olmuştur[136]. Her ne kadar Ariadne'nin MS 481 yılında Illus'a suikast girişimi başarısız olduysa da başkentten ayrılmanın kendisi için daha güvenli olduğunu düşünmüştür. İmparator Zeno ise makul ilişkileri sürdürmek adına 481 yılında Illus'u Antiokheia merkez olmak üzere doğuya *magister militum per Orientem* olarak atamak suretiyle terfi ettirmiştir[137]. Ancak 483 yılına gelindiğinde ikili arasındaki ilişkiler kopma noktasına gelmiştir. Illus, Zeno'nun yanında yer almasına rağmen, kardeşi Longinus'u serbest bırakma talebini geri çevirince [138] Zeno tarafından görevinden alınmış, akrabalarının mallarına el konularak başkentten kovulmuştur[139]. Zeno, bu uygulamasıyla muhtemelen Illus'un yerel desteğini zayıflatmayı amaçlamıştır[140].

Basiliskos'un imparatorluğunun sona ermesiyle Illus, devletin en önemli ikinci figürü ve Zeno'nun tek gerçek rakibi durumuna gelmiştir. Zeno ile yapılacak olası bir savaşın hazırlıklarını yaparken[141] Isauria'daki varlığını da güçlendirmiştir[142]. Bu çerçevede muhtemelen diğer Isauria kaleleri gibi Papirios da Illus'un kontrolü altına girmiş olmalıdır. Nitekim Zeno'nun kardeşi Longinus'u ve kayınvalidesi Verina'yı da imparatorun beklenmedik bir hareketine karşı önlem olarak ya da başkente geri dönen imparatorla yapacağı pazarlıklarda kullanmak üzere on yıl boyunca Papirios Kalesi'nde esir tutmuştur[143]. Ayrıca *magister officiorum* görevi yapan Illus'u Zeno karşısında avantajlı hale getiren önemli unsurlardan birisi de Isauria'dan elde etmiş olduğu destekti. Illus, Papirios Kalesi de dahil olmak üzere bölgenin stratejik noktalarının kontrolünü elinde bulunduruyordu[144]. Zeno ise isyan başladığında, Illus'a Leontios adında bir elçi göndererek silahlarını bırakmak suretiyle Konstantinopolis'e dönmeye ikna etmeye çalışmışsa da başarılı olamamıştır[145]. Ostrogotlar tarafından tehdit edilen ve Thrakia'daki sorunlarla uğraşmak zorunda olan Zeno'nun konumu daha zayıftı. Bu nedenle Illus ile açık bir çatışmadan kaçınmaktaydı[146]. Diğer taraftan iki Isaurialı yerel liderin karşılıklı

[135] PLRE II, 140-141.
[136] Lee 2017, s. 4; Leszka 2021, s. 14.
[137] Malal. *chron.* XV 13; Theoph. AM 5972; Evagr. III 27; Hild ve Hellenkemper 1990, s. 41.
[138] MS 475 yılından itibaren Illus'un esiri olan Longinus'un muhtemelen Verina ile değiş-tokuş edilmiş olduğu konusunda ayrıca bkz. Pottier 2005, s. 468.
[139] Ioan. Antioc. *fr.* 234.2; Shaw 1990, s. 254; Lee 2017, s. 7.
[140] Whitby 2008, s. 477.
[141] Illus, İmparator Zeno ile karşılaşmadan önce Isauria kentlerinin desteğini sağlamakla yetinmemiş, ayrıca *magister militum per Orientem* olarak Suriye'nin kontrolünü elinde tutmaya ve Armenia ile Pers krallarının da desteğini almaya çalışmıştır, bkz. Kosinski 2010, s. 147-148.
[142] Kosiński 2010, s. 125.
[143] PLRE II, 689-690; Shaw 1990, s. 253; Rosaci 2020, s. 185.
[144] Kosiński 2010, s. 125.
[145] Josh. Styl. XIV.
[146] Leszka 2021, s. 14.

çelişki dolu tutumları, Isaurialı gruplar içerisinde de derin ayrılıkların varlığına işaret etmesi bakımından önemlidir[147].

Nihayet MS 484 yılında isyan eden Illus'un müttefikleri ise yine Isaurialı olan kardeşi Trokundes ile kardeşinin kayını da olan Indakos Kottunes idi[148]. Diğer bir ifadeyle Illus isyanı, bir Isaurialı imparator olan Zeno'ya karşı bir başka Isaurialı Illus ve müttefiklerinin isyanıydı[149]. Antiokheia'yı kendisine üs yapmış olan Illus, Isauria'nın Dalisandos kentinden olan Leontios'u imparator ilan etmiş ve Papirios Kalesi'nden Tarsus'a götürülen Verina tarafından Leontios'a taç giydirilmiştir[150].

MS 484 yılı ortalarındaki bu gelişme bardağı taşıran son damla olmuş, Illus ile Zeno arasında süregelen düşmanlık bir savaşa dönüşmüştür. Zeno, Illus'un yerine *magister militum per Orientem* olarak atadığı Johannes Skytha ve *Orients*in *consul ordinarius*u Theoderic komutasındaki iki orduyu isyancılar üzerine göndermiştir. Muhtemelen Seleukeia (Silifke) yakınlarında yapılan savaş, imparatorluk birliklerinin galibiyetiyle sona ermiştir[151]. İsyan sırasında Trokundes ve Indakos Kottunes gibi en önemli müttefikleri de Isaurialı olduğundan bölge adeta Illus'un kalesi pozisyonundaydı. Ancak öyle anlaşılıyor ki Illus buradan umduğu desteği elde edememiştir. Sonuçta 484 yılı sonbaharında Isauria'da isyancılar Johannes Skytha'ya yenilerek Isauria dağlarına dağılmışlar ve Kherris/Papirios kalesine sığınmışlardır[152]. Bu arada Illus'un bazı müttefikleri onu terk edip Zeno'nun tarafına geçmişlerdir. Indakos'un kontrolündeki Papirios Kalesi, önceden sadece bir haydut yatağı iken Zeno ile Illus arasındaki mücadelelerde ikili arasında çekişmeye sahne olan stratejik bir kaleye dönüşmüştür[153]. Muhtemelen Illus'un yenilmesinde Kottomenes ve Longinus gibi bazı müttefiklerinin Zeno lehine yer değiştirmiş olmaları da etkili olmuştur[154]. Zeno, muhtemelen Illus'u terk edip imparatorun tarafına geçmesinin ödülü olarak, Kottomenes adlı bir Isaurialıyı

---

147 Rosaci 2024, s. 325.

148 PLRE II, 590-591; Leszka 2020, ss. 384-386. Indakos Kottunes, aynı adı taşıyan kalenin sahibi Papirius'un oğlu olup (Ioan. Antioc. *fr.* 230) Illus'un maiyetindeydi. Illus, Papirios Kalesi'ni isyancıların son savunma kalesi olarak ona teslim etmişti. Ayrıca, Theophanes (AM 5980), Indakos'un Trokundes'in kayınbiraderi olduğunu ve Trokundes'in de Illus'un kardeşi olduğunu bildirmektedir. Bütün bunlar Isauria'daki siyasi gelişmelerde akrabalık bağlarının belirleyici bir role sahip olduğunu göstermektedir.

149 Kosiński 2010, s. 149, 216.

150 Ioan. Antioc. *fr.* 237.2; Hild ve Hellenkemper, 1990, s. 374; Kosiński 2010, s. 148; Rosaci 2020, s. 191-192.

151 Josh. Styl. XVII; Brooks 1893, s. 222, 228; Stein 1949, s. 28; Haarer 2006, s. 20; Kosiński 2010, s. 149; Leszka 2020, ss. 385-386. Syvänne (2020, s. 141), Illus'un daha sonraki sığınma yerinin Kherris/Papirios olduğu gerekçesiyle bu görüşe katılmamakta, söz konusu savaşın Ikonion'un güneyinde bir yerde gerçekleşmiş olmasının daha olası olduğu görüşünü ileri sürmektedir.

152 Ioan. Antioc. *fr.* 237.5; Malal. *chron.* XV 14; Johnn. Nikiu, LXXXVIII 87-88; Theoph. AM 5976; Brooks 1893, s.228; Stein 1949, s.30; Lippold 1972, s.187; McCail, 1978, s.54; PLRE II, 327, 688.

153 Wilkinson 2007, s. 77-78.

154 Kosiński 2010, s. 149 n. 14.

*magister militum praesentalis* ve bir diğer Isaurialı olan Longinus'u *magister officiorum* olarak atamıştır[155].

Johannes Skytha komutasındaki Zeno birliklerine yenilen Illus, Leontios ve Verina, 2000 askerle birlikte savunulması Zeno tarafından Indakos'a emanet edilen Papirios Kalesi'ne çekilmişlerdir[156]. Illus, tek bir dar patika yoldan çıkıldığı için ideal bir sığınak olan kaleye önceden erzak yerleştirmişti. Daha önce de belirtildiği üzere kalede bütün ordu için yeterli alan olmadığından kaleye alınmayanlar çevredeki bir dizi küçük kale ve mağarada sığınacak bir yer aramak zorunda kalmışlardır. Bu arada Illus, 485 yılında muhtemelen bir iyi niyet göstergesi olarak Papirios Kalesi'nde esir tuttuğu Zeno'nun kardeşi Longinus'u serbest bırakmıştır[157]. Illus, 486'da Johannes Skytha ile yapmış olduğu müzakerelerden de istediği sonucu alamamış, Zeno güçleri kaleyi kuşatmayı sürdürmüşlerdir[158]. Bu arada Antiokheialı Johannes'in aktardığına göre[159] bu süre içerisinde Illus kalenin güvenliğini Indakos Kottunes'e bırakarak kendisini edebiyata adamış, zamanının çoğunu kitap okuyarak geçirmiştir[160]. Papirios'u savunanların morali, Johannes Skytha'nın Isaurialılardan oluşan bir güç toplamak için kale dışına gizlice çıkmaya çalışan Trokundes'i yakalayıp başını kesmesiyle büyük bir darbe almıştır[161]. Muhtemelen direnişi sürdürme cesaretini kaybetmesinin nedenlerinden birisini de kızı Anthusa'nın[162] ölümü oluşturmuştur[163]. Bu arada memleketinin kalıcı desteğini sağlama adına, Illus'un biriktirdiği değerli eşyaları da Isauria kentlerine dağıtmıştır[164].

Antik kaynakların aktardığı bilgilerden anlaşıldığına göre[165] Kherris/Papirios Kalesi; Illus, Leontios, Trokundes, Marsus[166], Pamprepius ve Verina tarafından dört yıl daha savunulmuş, ancak MS 488 yılında bir ihanet sonucu ele geçirilmiştir[167]. Öyle ki Indakos Kottunes gece kaleden aşağıya ip sarkıtmak ve kapılarındaki muhafızları öldürmek suretiyle Zeno'nun adamlarını kaleye almıştır. Bu şekilde Indakos Kottunes, eski müttefikleri tarafından katledilmeden önce kaleyi Zeno'ya teslim etmiştir.

---

155 Hild ve Hellenkemper 1990, s. 41.

156 Bu konuda ayrıntılı bilgi ve yorum için bkz. Ioan. Antioc. *fr.* 237.5; Johnn. Nikiu, LXXXVIII 87-88; McCail 1978, s. 54; Hild ve Hellenkemper 1990, s. 41, 374; Keil-Freytag 2010, s. 293; Kosiński 2010, s. 216; Narro 2014, s. 14; Mitchell 2016, s. 176; Pilhofer 2020, s. 45.

157 Haarer 2006, s. 20-21; Kosiński 2010, s. 150 n. 19; Leszka 2020, s. 387-388.

158 Hild ve Hellenkemper 1990, s. 41.

159 Ioan. Antioc. *fr.* 237.6.

160 Brooks 1893, s. 229; Hodgkin 1896, s. 67; Feld 2005, s. 275; Rosaci 2020, s. 142.

161 Syvänne 2020, s. 142.

162 PLRE II, 100-101.

163 Ioan. Antioc. *fr.* 237.9; Feld 2005, s. 275; Rosaci 2020, s. 142.

164 Ioan. Antioc. *fr.* 237.1.

165 Theoph. AM 5983; Ioan. Antioc. *fr.* 237.6; Evagr. *HE* III 27; Malal. *chron.* XV 14.

166 PLRE II, 728-729.

167 Hild ve Hellenkemper 1990, s. 41; Kosiński 2010, s. 216; Leszka 2021, s. 65. Antik kaynaklar, kalenin içeriden bir ihanete uğradığı konusunda hemfikirken, ihanetin kimden geldiği konusunda bir anlatı birliği yoktur. Theophanes'e göre (AM 5980) kale, Zeno tarafından bu amaçla kaleye gönderilen Trokundes'in kayınbiraderinin ihaneti sonucunda alınmıştır. Ancak konuyu daha ayrıntılı anlatan Antakyalı Johannes'e göre (*fr.* 237.6), ihanet eden kişi Indakos Kottunes'tir.

Muhtemelen Indakos'un ihanetinde, Zeno'nun desteğini elde etmek suretiyle Papirios Kalesi'nin kontrolünü elinde tutma düşüncesi etkili olmuştur[168]. Kuşatmanın dört yıl gibi uzun bir zaman devam etmesi, bir yandan devletin diğer cephelerde başka olaylarla özellikle Thrakia'daki Got isyanı ile uğraşmasına bağlanırken[169], diğer taraftan da buna temel neden olarak Isauria'nın zorlu arazisi ve zapt edilemez kaleleri gösterilmektedir[170].

Kalenin ele geçirilmesiyle sonuçlanan ihanet olayına katılanlar hakkında antik kaynaklarda bir anlatı birliği yoktur, dolayısıyla çok farklı kişilerin adından söz edilmektedir[171]. Bununla birlikte isyanın sona ermesiyle Illus, Kottunes ve Trokundes, Papirios Kalesi'ne sığınmışlardır. Antiokheialı Johannes'e göre teslim olanlar arasında Illus'un karısı Asteria[172], kızları Anthousa ve Thekla[173] ile kölesi Illus da yer almaktaydı[174]. Eski İmparatoriçe Verina, filozof Pamprepius, Leontios, Trokundes'in koruması Artimidoros[175], Konon[176], Flavius Longinus'un torunu Longinus[177], köleleri Illus ve Paulus[178] da teslim olanlar arasındaydı[179].

Illus ve Leontios, Papirios Kalesi'nin alınışı sırasında Aziz Konon adına inşa edilmiş bir kilisede saklanmışlardır[180]. Ancak yakalanarak başları kesilmiş ve başkente gönderilmiştir[181]. Trokundes de Johannes Skytha'nın ordusu tarafından ele geçirilmiş ve öldürülmüştür[182]. İsyancılar arasında yer alan kâhin Pamprepius ise kehanetlerinin düzmece olduğundan şüphelenildiği ve kaleyi kuşatanlarla iş birliği yapmaya çalıştığı için günah keçisi seçilmiştir. Antik kaynakların aktardığına göre[183] hainlikle suçlanan Pamprepius, Illus'un emriyle öldürülmüş, cesedi kaleden aşağıya fırlatılmıştır[184]. Antiokheialı Johannes ve Theophanes'in bildirdiğine göre kalesini kuşatanlara ihanet eden Indakos da öldürülmekten kurtulamamıştır[185]. Ayrıca Verina ve MS 468 yılında Vandallar üzerine yapılan seferin komutanı ve Illus'un dostu Marsus ise kaleye

---

168 Bogdantsalis 2022, s. 17.
169 Syvänne 2020, s. 143.
170 Brooks, 1893, s. 230; Lee, 2017, s. 5. Papirios Kalesi kuşatması hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. Brooks, 1911, s. 478-479; Shaw, 1990, s. 254-255; Lenski, 1999, s. 428, 452-453; Kosinski, 2010, s. 149; Leszka, 2020, s. 387-388.
171 Bogdantsalis 2022, s. 16 dn. 72.
172 PLRE II, 170.
173 PLRE II, 1064.
174 Ioan. Antioc. *fr.* 214.12.
175 PLRE II, 155.
176 PLRE II, 306.
177 PLRE II, 687.
178 PLRE II, 852-853.
179 Theoph. AM 5976-5977; Ion. Antioc. *fr.* 237.12; Feld 2005, s. 276; Leszka 2013, s. 569.
180 Ioan. Antioc. *fr.* 237.10-11; Alkan ve Kurt 2017, s. 45 dn. 116, s. 105 Resim 19.
181 Bu konuda bilgi veren antik kaynaklar için bkz. Ioan. Antioc. *fr.* 237.10-12; Theoph. AM 5980; Jordanes, 353.
182 Theoph. AM 5976; Brooks 1893, s. 229; Stein 1949, s. 30; Kosiński 2010, s. 149; Leszka 2020, s. 386.
183 Johnn. Nikiu, LXXXVIII 88-89; Malal. *chron.* XV 14; Theoph. AM 5976.
184 Brooks 1893, ss. 229-230; Stein 1949, s. 30; Feld 2005, ss. 268-269; Kosiński 2010, s. 149.
185 Ioan. Antioc. *fr.* 237.6.

varışlarının ilk ayı içerisinde yorgunluk ve hastalıktan kaynaklı olarak ecelleriyle ölmüşlerdir[186].

Illus isyanının bastırılmasından sonra birçok Isauria Kalesi'nin yıkıldığı bilgisi Antiokheialı Johannes tarafından verilmektedir[187]. Ancak muhtemelen bunlar arasında Papirios Kalesi yoktu. Çünkü adı geçen Antik yazar, isyandan sonra da kaleden söz etmektedir[188].

### 3.3. I. Anastasius Dönemi Isauria Olayları ve Papirios Kalesi

Bilindiği gibi İmparator Zeno, MS 491 yılında öldüğü zaman dul eşi Ariadne'nin yardımıyla *silentiarius* Anastasius (MS 491-518) tahta geçmiştir[189]. Bu dönem, aynı zamanda ordunun yalnızca çeşitli yabancı rakiplere karşı değil, aynı zamanda iç savaşlarda da önemli mücadeleler verdiği bir zaman aralığı olmuştur[190]. Anastasius, başkentte çıkan olayların şehirde yaşayan Isaurialıların bir komplosunun sonucu olduğuna inanarak, başkentten ayrılmalarını emretmiştir. Fakat onların başkentten ayrılmak için zaman kazanma adına ağır davranmalarından dolayı güç kullanmayı tercih etmiş, bu durum ise Isaurialıların Anastasius yönetimine düşmanlıklarının artmasına ve bir saldırganlık dönemi başlatmalarına neden olmuştur. Söz konusu ayaklanma muhtemelen Isaurialıların en büyük isyanı olmuştur. Hukuki olarak bu haydutların ayaklanması değildi. Zira Isauria'nın *comes ve praeses*i Lilingis ve emrindeki generaller başta olmak üzere bütün Isaurialılar bu isyanın içerisinde yer almışlardır[191]. I. Anastasius Dönemi'nde patlak veren Isauria ayaklanması, aynı zamanda Zeno'nun tahta çıkışıyla zirveye ulaşan bir yükseliş çizgisinin son noktası olarak değerlendirilmektedir[192].

Bu arada Anastasius, Zeno'nun kardeşi Longinus'u Mısır'daki Thebais'e[193]; annesini, karısını ve kızını ise yoksul bir hayat yaşamaya mahkûm edildikleri Bithynia'ya sürgün etmiştir[194]. Athenodoros başta olmak üzere üst düzey görevde bulunmuş pek çok Isaurialı da farklı yerlere sürgün edilmiştir[195]. Yeni imparator, bunlarla da yetinmeyip diğer Isaurialılarla birlikte Zeno'nun mülkleri ile imparatorluk giysilerini muhtemelen Isaurialılarla savaşı sürdürmek için kaynak elde etmek amacıyla açık artırma ile satışa çıkartmıştır[196]. Ayrıca Anastasius imparator olur olmaz Zeno Dönemi'nin *magistratus*larından olan Longinus'u taht mücadelesinde Zeno'nun kardeşi Longinus'u desteklediği gerekçesiyle görevinden almıştır. Bunun üzerine başkentteki Isaurialılarla

[186] Brooks 1893, s. 229; Stein 1949, s. 30; Lemerle 1963, s. 318; Burgess 1992, s. 877-878; Feld 2005, s. 227; Bogdantsalis 2022, s. 16.
[187] Ioan. Antioc *fr.* 237.12, 239.4.
[188] Wilkinson 2007, s. 73; Kosiński 2010, s. 150.
[189] Jordanes, 354; Evagr. *HE* III 29; Lenski 1999, s. 428.
[190] Williams ve Freill 1999, s. 111.
[191] Onur 2009, s. 312.
[192] Rosaci 2020, s. 262.
[193] Ioan. Antioc. *fr.* 239.3; Bury 1923, s. 432; Feld 2005, s. 333.
[194] Brooks 1911, s. 480; Haarer 2006, s. 23.
[195] Jordanes, 354; Theoph. AM 5985-5988; Brooks 1893, s. 231-237; Shaw 1990, s. 255; Lenski 1999,ss. 428-429.
[196] Ion. Antioc. *fr.* 239.4; Stein 1949, s. 83; Capizzi 1969, s. 95.

birlikte hareket eden Longinus, Isauria'ya gelerek bir ordu toplamış ve Zeno tarafından Isauria'da kurulmuş olan bir depodan silah ve para temin ederek Anastasius'a isyan etmiştir[197]. Zeno'nun hazinesini Papirios Kalesi'nde sakladığı bilindiğinden söz konusu kalenin burası olma ihtimali oldukça kuvvetlidir. Papirios Kalesi, MS 488 yılında Illus ve adamlarının orada ele geçirilip idam edilmesinden sonra imparatorluk güçlerinin elinde kalmıştır. Anastasius, Isaurialıların eylemlerine bir misilleme olarak ya da isyancıların onu kullanmasını önlemek için tahkimatlarının yıkılmasını, yerle bir edilmesini emretmiştir[198]. Bu ise Papirios Kalesi'nin I. Anastasius Dönemi olaylarında da merkezi bir üs olarak bölgenin en güçlü kalesi olmayı ve belirleyici bir rol üstlenmeyi sürdürdüğünü göstermektedir.

Öte yandan Anastasius Dönemi'nde Isauria Eyaleti'nde *comes et praeses Isauriae* unvanıyla vali olan Illus'un üvey kardeşi Lilingis[199], Suriye'deki Apameia'nın eski piskoposu Konon[200] ve Athenodoros adında iki kişinin[201] önderlik ettiği Isauria Savaşı diye adlandırılan bir isyan patlak vermiştir[202]. Lilingis ve Athenodoros komutasındaki Isauria isyancılarından oluşan bir ordu başkente doğru ilerlerken 492 yılı sonbaharında, Phrygia'daki Kotiaeion'da (Kütahya) yenilmişlerdir[203]. Isauria birlikleri, savaşı kaybettikten sonra kendi topraklarına geri çekilerek taraftarlarının mücadeleleri sürdürdükleri Toroslara sığınmışlardır. MS 493 yılında açık alanda savaşı kabul ettikten sonra, Klaudiopolis Kenti'nde (Mut) kendisini kuşatan Ariadne'nin akrabası *comes scholarum* Diogenianus'un[204] birlikleri tarafından yeniden ağır bir yenilgiye uğratılmışlardır[205]. Yıpratma savaşları her zamankinden daha şiddetli bir şekilde devam etmekteyken, 497 yılında imparatorluk güçleri tam bir başarı kazanmışlardır[206]. Selinuslu Longinus[207] ve Indes[208] adlarındaki Isaurialı isyancılar ise 498 yılına kadar direnmişlerse de yakalanarak öldürülmüşlerdir[209]. Anastasius'un emriyle Isauria'da *castellum* Papirios

---

197 Brooks 1911, s. 480.

198 Ioan. Antioc. *fr.* 239.4; Capizzi 1969, s. 95; Stein 1949, s. 183. Kalenin yıkılışı konusunda değişik tarihler önerilmekle birlikte en makul tarih olarak Isauria Savaşı'nın ilk yılları olan MS 491-492 tarihi düşünülmektedir. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Bogdantsalis 2022, ss. 17-18 n. 86.

199 Kaynaklarda Lilingis dışında Longinines, Linginines, Lingines, Nililingis, Lingis, Illoulingis, Ningius gibi değişik telaffuzlarla rastlanan bu kişi Illus'un üvey kardeşidir. Lilingis için bkz. PLRE II, 683-684.

200 PLRE II, 306-307.

201 PLRE II, 306-307, 178-179.

202 Anastasius, bu çok büyük Isauria isyanını bastırmak için muhtemelen orduda birtakım reformlar da yapmış olmalıdır. Nitekim F. Onur, Side'den Anastasius Dönemi'ne ait bir ordu fermanının tarihlendirilmesi çerçevesinde imparatorun böyle bir seferden önce ya da sefer sırasında orduda bazı düzenlemeler yapmış olabileceğini ileri sürmektedir, bkz. Onur 2012, s. 268.

203 Marc. Comes, 492. Savaş hakkında bkz. Brooks 1893, s. 231-238; Brooks 1911, s. 479-480; Jones 1964, s. 230; Shaw 1990, s. 255; Lenski 1999, s. 428-429; Feld 2005, s. 332-335.

204 PLRE II, 362.

205 Theoph. AM 5986; Feld 2005, s. 334; Wilkinson 2007, s. 73.

206 Bury 1923, s. 433; Capizzi 1969, s. 98; Haarer 2006, s. 25.

207 PLRE II, 688.

208 PLRE II, 591.

209 Theoph. AM 5988; Ünal ve Girginer 2007, s. 254.

başta olmak üzere çok sayıda kent ve kale yıkılmıştır[210]. Bununla birlikte elbette Isauria kalelerinin yıkılması Isaurialıların tarihlerinin değil, iktidarlarının sonu anlamına geliyordu[211].

**SONUÇ**

MS 4. yüzyılın ikinci yarısından 5. yüzyıl sonuna kadar Isauria büyük isyanlara ve yoğun haydutluk faaliyetlerine sahne olmuştur. Söz konusu yüzyıllarda meydana gelen olaylarda temel belirleyicilerin bölgenin coğrafi yapısıyla birlikte, stratejik noktalara inşa edilmiş kaleler olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu yapıların en önemlisi ise Kherris/Papirios'tur. Bununla birlikte kalenin yeri uzun zamandır tartışma konusu olmuştur. Özellikle Tarsus yakınlarındaki Çandır ve Bağdat Kırı olabileceği konusunda öneriler getirilmişti. Ancak Antik yazarların kale hakkındaki aktarımlarından her iki önerinin de Papirios kalesi ile pek uyuşmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte söz konusu kaynakların kaleye dair oldukça iyi tahkim edilmiş ve erişilmesi güç konumu, içerisinde veya yakınında bir kilisenin varlığı, kalenin alanının çok az askeri barındırabilecek kadar dar olması, tek bir kayadan ibaret olup kaleye dar bir yoldan güçlükle ulaşıldığı ve son olarak kalenin boyun üzerinde ileriye doğru sarkan bir kafa benzediği şeklinde söz ettikleri niteliklerden tamamı Aşağı Akın köyü yakınındaki Asratepe'de bulunmaktadır. Ayrıca Asartepe'nin komumu Suda'nın İmparator I. Leo zamanında (MS 457-474) Indakos adında birisinin Kherris adındaki kaleden Antiokheia'ya bir günde koştuğu, bir sonraki gün yeniden Kherris'e dönerek hiç dinlenmeden yine bir günde Neapolis'e koştuğu şeklinde aktardığı bilgiye de uygun düşmektedir.

Gerek Isauria soylularının birbirleriyle ve gerekse imparatorluk güçleriyle Isaurialılar arasındaki mücadelelerde kalenin etkin bir rol oynadığı çok sayıda antik kaynak tarafından belirtilmektedir. Kale hakkında bilgi veren Antik kaynakların bölgedeki birçok kaleden sadece kale olarak bahsederken, bu kaleden Kherris/Papirios ismiyle söz etmeleri kalenin bölgenin stratejik üssü olduğu ve diğer kalelerin kontrolünün de buradan sağlandığı izlenimini vermektedir. Ayrıca kalenin tarihinde 484 yılının bir dönüm noktası olduğu da ve anılan yılda gerçekleşen olaylarından sonra öneminin daha da arttığı anlaşılmaktadır. Zira söz konusu tarihe kadar kale sadece bir haydut yatağı iken, Zeno ve Illus mücadelesinde bu ikili arasında çekişmeye sahne olan stratejik bir kaleye dönüşmüştür. Kherris/Papirios Kalesi, MS 5. yüzyılda Isauria'daki grupların mücadelelerinde kaleyi elinde bulunduran taraf lehine belirleyici bir rol oynamıştır. Diğer taraftan özellikle Roma ve Isaurialılar arasındaki mücadelede Papirios gibi kalelerin kontrolü her iki taraf açısından da son derece önem taşıdığı ve bu kalelerden birisinin kontrolünü kaybeden taraf için bütün eyaletin kontrolünün zaafa uğradığı anlaşılmaktadır. Ayrıca güçlerini büyük ölçüde Isauria'dan sağladıkları asker kaynaklarından alan Zeno ve I. Anastasius gibi imparatorların iktidarlarını sürdürmelerinde Kherris/Papirios Kalesi diğer kalelerle birlikte önemli bir dayanak noktası oluşturmuştur. Öte yandan temel işlevi savunma olan Papirios ve diğer küçük kalelerin çok işlevli yapılar olduğu da

[210] Jordanes, 355; Malal. *chron.* XVI 3; Feld 2005, s. 334.
[211] Rosaci 2020, s. 262.

anlaşılmaktadır. Nitekim Isaurialı soylu liderler tarafından malikâne merkezleri olarak da kullanılmışlardır. Ayrıca Papirios Kalesi, 5. yüzyılda başkentten Isauria'ya gönderilen siyasi sürgünlerin ve yüksek mevkilerdeki esirlerin konulduğu yerler olmuştur.

Antik kaynaklardan ve özelikle de *Notitia Dignitatum*'dan Isauria'da Papirios Kalesi gibi çok sayıda savunma yapılarının varlığı anlaşılmaktadır. Ancak özellikle İç Isauria'da yer alan kaleler hakkında bugüne kadar sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Söz konusu kalelerde yapılacak arkeolojik çalışmalar, muhtemelen Geç Antik Çağ'da Isauria'da meydana gelen olaylar ve bölgenin tarihi coğrafyasına dair önemli bulgulara ulaşılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bir Isauria kalesinin detaylı bir şekilde ele alındığı bu çalışmanın bölge kalelerine dair yapılacak yeni çalışmalara önemli katkılar sağlayacağını değerlendirmekteyiz.

## KAYNAKLAR

### a. Antik Kaynaklar


Amm. Marc. (=Ammianus Marcellinus*, Rerum Gestarum Libri*), tr. J. R. Rolfe (Loeb Classical Library), London: Heinemann, 2020.

Cons. Porph. *De. Them.* (= Constantinus Porphyrogenitus, *De Thematibus et de Administrando Imperio),* ed. I. Bekkerus, Bonn: Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae 14.

Damascius (=Damascius, *The Philosophical History text with translation and notes).* ed. Polymnia Athanassiadi, Athens: Apamea Cultural Association, 1999.

Egeria (= Egeria, *Itinerarium Egeriae pererinatio*, https://archive.org/details/egeriaitinerariumperegrinatiolatin/page/n19/mode/2up (Erişim Tarihi: 04.05.2026).

Evagr. *HE* (= Evagrius, *The Ecclesiastical of Evagrius Scholasticus)*, ed. Michael Whitby, Liverpool: Liverpool University Press, 2000.

Hierokles (= *Hieroclis synecdemus et notitiae Graecae episcopatuum: Accedunt Nili Doxa patrii notitia patriarchatuum et locorum nominaimmutata),* ed. G. Parthey, Berolini: In Aedibvs Friderici Nicolai, 1866.

Ioan. Antioc. (= *Ioannis Antiocheni fragmenta quae super suntomnia)*. Ed. Sergei Mariev, Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2008.

Malal. *chron.* (= *The Chronicle of John Malalas)*, tr. Elizabeth Jeffreys, Michael Jeffreys, Roger Scott, Melbourne: Australian Association for Byzantine Studies, 1986.

Johnn. Nikiu (= Joshua Nikiu, *The Chronicle of John, Bishop of Nikiu),* ed. R. H. Charles, London: Published For The Text And Translation Society By Williams & Norgate, 1916.

Jordanes (= Jordanes, *De suma temporum vel origineacti bus quegentis Romanorum)*, ed. Th. Mommsen, Berolini: Apvd Weidmannos 1882.

Josh. Styl. (= Joshua Stylite, *The Chronicle of Joshua The Stylite), ed.* Th. Mommsen, Cambridge: At The University Press, 1882.

Marc. Comes (= Marcellinus Comes, *Count Marcellinus and his Chronicle)*, tr. Brian Croke, New York: Oxford University Press.

Not. Dig. *(= Notitia Dignitatum: Accedunt notitia urbis Constantinopolitane et Later culi provinciarum)*, ed. O. Seeck, Berolini: apud Weidmannos, 1876.

SHA *Tyr. Trig.* *The Scriptores Historiae Augustae*, Volume III, tr. D. Magie, Harvard University Press, London, 1932.

Sallust. *Historiae* (= Sallustius, *C. Sallusti Crispi Historiarum Reliquiae),* ed. B. Maurenbrecher, Leipzig: In Aedibus B. G. Teubneri, 1893.

Str. (Strabon, *Strabonis Geographica)*, ed. A. Meineke, Leibzig: Sumptibus Et Typis B. G. Teubneri, 1877.

Suda *Lex.* (= *Suidae Lexicon),* ed. I. Immanuelis Bekkeri, Berolini: Typis Et Impernsis Georgii Redimeri, 1854.

Theoph. *AM* (=Theophanes, *Thephanis Chrographia),* ed. Ioannis Classeni, Bonnae: Impensis Ed. Weberi, 1839.

Zos. (= Zosimus, *Historia Nova),* ed. Ludovicus Mendelssohn, Lipsiae: In Aedibus B. G. Teubneri, 1887.

**b. Modern Kaynaklar**

Acolat 2007 D. Acolat, "La Stratégie Des Romains En Montagne", *Institut de Stratégie Comparée,* 1/88, s. 9-51.

Alföldi-Rosenbaum 1972 E. Alföldi-Rosenbaum, "Matronianus, Comes Isauriae: An Inscription from the Sea Wall of Anemurium", *Phoenix,* 26/2, s.183-186.

Alishan 1899 G. M. Alishan, *Sissouan ou L'Arméno-Cilicie Description Géographique Et Histprique*, Venise: S. Lazare.

Alkan ve Kurt 2017 M. Alkan ve M. Kurt, *Aşağı Akın Isauria Bölgesi'nde Bir Kale Yerleşimi*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Alkan 2018a M. Alkan, "A new Late Antique property inscription from the Isaurian city of Germanikopolis rcording a landlord by the name of Nikopsianis owner of a proastion/topothesia", *Gephyra,* 15, s. 135-143.

Alkan 2018b M. Alkan, "Ernemek (Germanikopolis) ve Egemenlik Akanında Epigrafi Araştırmaları ve Günümüze Gelen Kültürel İzler", H. Muşmal, E. Yüksel, M. A. Kapar (eds.), *Ermenek Araştırmaları I* içinde (s. 15-24), Konya: Palet Yayınları.

Alkan ve Doğanay 2020 M. Alkan ve O. Doğanay, *Zengibar Kalesi (Isaura) Araştırmaları 1 Antik Kaynaklar ve Epigrafik Buluntular*, İstanbul: Ege Yayınları.

Alkan ve diğerleri 2020 M. Alkan – E. Aşkın – S. A. Yıldızel – K. Armağan, *Isauria Bölgesi'nde Kutsal Bir Alan: Göz Mağarası.* Konya: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Yayınları.

Allen 2008 P. Allen, The definition and enforcement of orthodoxy. Averil Cameron, BryanWard-Perkins & Michael Whitby (Eds.), *The History Cambridge Ancient History XIV Late Antiquity Empire And Successors A. D. 425-600*, (s. 811-834). Cambridge: Hitories Online, Cambridge University Press.

Bazin 1991 M. Bazin, "Le Pays de Taşeli (Cilicie Trachée): les apports de la géographie à la compréhension de l'occupation antique", *Anatolia Antiqua,* 1, s. 242-252.

| | |
|---|---|
| Bean ve Mitford 1970 | G. E Bean ve T. B. Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1964-1968.* Wien: Österreichische Akademie der Wisenschaften. |
| Bogdantsalis 2022 | D. Bogdantsalis, "The brigand Indacus of Papirium", *Diogenes,* 14, s. 6-22. |
| Borgia 2013 | E. Borgia, "Building Activities In Roman And Proto-Byzantine Cilicia Through Epigraphic Souces", M. Tekocak (Ed.), *K. Levent Zoroğlu'na Armağan / Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu* (s. 115-138), Suna-İnanç Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, Antalya. |
| Brooks 1893 | E. W. Brooks, "The Emperor Zenon and the Isaurians", *The English Historical Review,* 8, s. 209-238. |
| Brooks 1911 | E. W. Brooks, "The Eastern Provinces from Arcadius to Anastasius", H. M. Gwatkin, J. P. Whitney (Eds.), *The Cambridge Medieval History* I (s. 457-486). Cambridge: At The University Press. |
| Burgess 1985 | W. D. Burgess, *The Isaurians in the Fifth Century A.D*., A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements fort he degree of Doctor of Philosophy (History), University of Wisconsin, Madison. |
| Burgess 1992 | W. D. Burgess, "Isaurian Factions in the Reign of Zeno the Isaurian", *Latomus,* 51/4, s. 874-880. |
| Burgess 1995 | W. D. Burgess, "Isauria and the Notitia Dignitatum", *The Ancient World* 26, s. 79-98. |
| Bury 1923 | J. B. Bury, *A History of the Later Roman Empire from The Death of Theodosius I. To The Death Of Justinian (A. D. 395 to A. D. 565),* I, New York: Macmillan and Co., Limited St. Martin's Street. |
| Campbell 2002 | D. B. Campbell, *Aspects of Roman Siegecraft*, Thesis submitted in fulfilment of the requirements fort he degree of Ph. D. Department of Archaeology, University of Glasgow, Glasgow. |
| Capizzi 1969 | C. Capizzi, *L'imperatore Anastasio I (491-518) Studio sula suavita, la sua opera e la suapersonalità,* Rome: Pont. Institutum orientalium Studiorum. |
| Conti 2004 | S. Conti, *Die Inschriften Kaiser Julianus,* Franz Steiner Verlag, Stutgart. |
| Crawford 2019 | P. Crawford, *Roman Emperor Zeno: The Perils of Power Politics in Fifth-century Constantinople,* Philedelphia: Pen & Sword Books Limited. |
| Dagron ve Feissel 1987 | G. Dagron ve d. Feissel, *Inscriptiones de Cilicie,* Paris: De Boccard. |
| Davis 1879 | E. J. Davis, *Life in Asiatic Turkey A Journal of Travel In Cilicia (Pedias and Trachea), Isauria, and Parts of Lycaonia and Cappadocia,* London: Edward Stanford. |

Durugönül 1995 — S. Durugönül, "Kilikia Kulelerinin Tarihteki Yeri", *Arkeoloji Dergisi* III, s. 197-202.

Durugönül 1998 — S. Durugönül, *Türme und Siedlungen im Rauhen Kilikien. Eine Untersuchung zu den archäologischen Hinterlassenschaften im Olbischen Territorium*, Bonn: Habelt.

Durukan 2011 — M. Durukan, "Olba Territoriyumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma Politikalarının Arkeolojik İzleri", *Adalya,* XIV, s. 137-188.

Durukan 2024 — M. Durukan, "Large Farms in East Rough Cilicia and the Case of Asarkale", *Arkhaia Anatolika,* 7, s. 29-46.

Elton 2000 — H. Elton, "Illus and the Imperial Aristocracy", *Byzantion,* 70, s. 393-407.

Emion 2018 — M. Emion, *Des soldats de l'armée romaine tardive: kes protectores (III$^{e}$-VI$^{e}$sieclès ap. J.-C.)*, Thèse De Doctorat En Histoire De L'Art Et Archéologie], Université De Rouen Normandie.

Ergin 2011 — G. Ergin, "How to Transform an Isaurian into a Subject? The Roman Army as a Foucaultion Technology of Power", *Adalya,* XIV, ss. 207-222.

Ergin 2013 — G. Ergin, *Anadolu'da Roma Hakimiyeti Direniş ve Düzen,* İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.

Feld 2005 — K. Feld, *Barbarische Bürger Die Isaurie runddas Römische Reich*. Berlin: De Gruyter.

Gottwald 1936 — J. Gottwald, "Die Kirche und das Schloß Paperon in Kilikischen-Armenien", *Byzantinische Zeitschrift Begründet von Karl Krumbacher,* 12/5, s. 77-85.

Haarer 2006 — F. K. Haarer, *Anastasius I: Politics and Empire in the Late Roman World*, Cambridge: Francis Cairns.

Hellenkemper 1986 — H. Hellenkemper, "Legionen im Bandenkrieg – Isaurien im 4. Jahrhundert", Dr. Chhristop Unz (ed.), *Studien zu den Militärgrenzen Roms III* (s. 625-634). Stuttgart: Offizin Chr. Scheufele.

Hild ve Hellenkemper 1990 — F. Hild ve H. Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien*. Tabula Imperii Byzantini 5, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Hillner 2013 — J. Hillner, "Confined exiles: an aspect of the late antique prison system", *Millennium Jahrbuch zu Kultur und Geschichte desersten Jahrtausends n. Chr.,* 10/1, s. 385-433.

Hodgkin 1896 — T. Hodgkin, *Italy And Her Invaders 476-535*, Vol. III, Oxford: At The Clarendon Press.

Hopwood 1983 — K. Hopwood, "Policing The Hinterland: Rough Cilicia And Isauria", Stephen Mitchell (Ed.), *Armies and Frontiers in*

*Roman and Byzantine Anatolia* (s. 173-181), Oxford: The Individual Authors.

Hopwood 1986 — K. Hopwood, "Towers, Territory and Terror: How the East was Held", P. Freeman, P. Kennedy (Eds.), *The Defence of the Roman and Byzantine East* (s. 343-356), Oxford.

Hopwood 1999 — K. Hopwood, "Ammianus Marcellinus on Isauria", J. W. Drijvers, D. Hunt (ed.), *The Late Roman World and its Historian. Interpreting Ammianus Marcellinus* (s. 198-213), London: Routledge.

Isaac 2008 — B. Isaac, "The eastern Frontier", Averil Cameron, Peter Garnsey (Eds), *Cambridge Ancient History 13* (s. 437-460), Cambrdige: Cambridge University Press, Cambridge Histories Online.

Jones 1964 — A. H. M. Jones, *The Later Empire 284-602*. Vol. 1, Oxford: Basil Blackwell.

Jones 1972 — J. P. Jones, "The Inscription from the Sea-Wall at Anemurium", *Phoenix,* 26/4, s. 396-399.

Keil-Freytag 2010 — A. Keil-Freytag, "Betrachtungen zur Usurpationdes Illus und des Leontius (484-488 n.Chr.)", *Zeitschriften für Papyrologie und Epigraphik,* 174, s. 291-301.

Kosiński 2010 — R. Kosiński, *The EmperorZeno. Religion and Politics*. Cracow: Publikacja doinansowana przez Wydział Historyczno-Socjologiczny i Instytut Historii Uniwersytetu w Białymstoku.

Kurt 2018 — M. Kurt, "MS 4. Yüzyılda Isauria Eyaleti'nin Siyasal ve İdari Yapısı", *Belleten*, 82/295, s. 803-828.

Lee 2017 — D. Lee, "The Eastern Roman Empire, 450-610", Michael Whitby &Harry Sidebottom (ed.), *The Encyclopedia of Ancient Battles C. 2* içinde (ss. 1-10). London: John Wiley & Sons Ltd.

Lemerle 1963 — P. Lemerle, "Fl. Appalius Illus Trocundes", *Syria,* 40, s. 315-322.

Lewin 1991 — A. Lewin, "Banditismo e Civilitas nella Cilicia Tracheia Antica e Tardoantica", *Quederni storici*,76, s. 167-185.

Lenski 1999 — N. Lenski, "Assimilation and Revolt in theTerritory of Isauria, from the 1st Century BC to the 6th Century AD", *Journal of the Economic and SocialHistory of the Orient*, 42/4, s. 413-465.

Leszka 2005 — M. J. Leszka, "Illus Izauryjczyk Wobec Uzurpacji Bazyliskosa", *Acta Universitatis Lodziensis Folia Historica,* 80, s. 45-53.

Leszka 2013 — M. J. Leszka, "The Career of Flavius Appalius Illus Trocundes", *Byzantinoslavica,* 71, s. 47-58.

Leszka 2020 — M. J. Leszka, "John The Scythian – A Slayer of Usurpers and The Isaurians", *Studia Ceranea*, 10, s. 383-397.

| | |
|---|---|
| Leszka 2021 | M. J. Leszka, "Kwestia Obsady Stanowisk Magistrów *militum* Za Panowania Casarza Zenona (474-491)", *Balcanica Posnaniensia*, XXVIII/2, s. 5-22. |
| Lippold 1972 | A. Lippold, "Zenon 17", *Paulys Realencyclopädie Der Classischen Altertumswissenschaft,* 19/10A, s. 169-213. |
| MacMullen 1963 | R. MacMullen, *Soldier And Civilian In The Later Roman Empire,* Cambridge: Harvard University Press. |
| Mackay 1968 | T. S. MaCkay, *Olba in Rough Cilicia,* Submitted to the Faculty of Bryn Mawr Collage in partial fulfilment of the requirements for the Degree of Doctor Philology, Michigan. |
| McCail 1978 | R. C. McCail, "P. Gr. Vindob. 29788C: Hexameter Encomium on an Un-Named Emperor", *The Journal of Hellenic Studies,* 98, s. 38-63. |
| Matthews 1989 | J. Matthews, *The Romans Empire of Ammianus with a new introduction*, London: Michigan Classical Press. |
| Meitke ve Ristow 1998 | G. Meitke ve S. Ristow, "Kilikien (Cilicia, Isauria)", *Reallexikon Für Antike und Christentum,* 20, 2004, s. 804-864. |
| Mitchell 2016 | S. Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi (M. S. 284-641),* (Çev. Turhan Kaçar), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. |
| Narro 2014 | Á. Narro, "The Portrait of Seleukeia in the Miracles of Saint Thekla", Ana de Francisco Heredero, David Hernández de la Fuente & Susana Torresprieto (ed.), *New Perspectives on Late Antiquity in the Eastern Roman Empire* (s. 64-80). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing. |
| Néroutsos 1878 | T. D. Néroutsos, "La forteresse d'Antioche en Isaurie et le praeses Lauricius", *Bulletin de Correspondance Hellénique*, 2, s. 16-19. |
| Onur 2009 | F. Onur, "The Roman Army in Pamphylia: From the Third to Sixth Centuries A.D.", *Adalya,* XII, s. 299-318. |
| Onur 2012 | F. Onur, "Perge'den Anastasius Dönemi'ne Ait Bir Ordu Fermanı: Ön Rapor", Kayhan Dörtlük, Dr. Tarkan Kâhya, Remziye Boyraz Seyhan, Tuba Ertekin (eds), *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi Sempozyumu Sempozyum Bildirileri* (s. 257-272), İstanbul: Suna – İnan Kıraç Akdeniz medeniyetleri Araştırma merkezi yayınları. |
| Pigonski 2021 | Ł. Pigonski, *Military Elites and their Influence on the Eastern Roman Empire during the reigns of Theododius II, Marcian, and Leo I.* Uniwersytet Łódzki Wydział Fiozoficzno-Historyczny, Studia Doktoranckie Nauk Humanistycznych, Łódz. |
| Pilhofer 2018 | P. Pilhofer, *Das frühe Christentium im kilikisch-ısaurischen Bergland: die Christen der Kalykadnos-Region in den ersten fünf Jahrhunderten,* Boston: De Gruyter. |

| | |
|---|---|
| Pilhofer 2020 | P. Pilhofer, "Die Geschichte des 'Rauhen Kilikien' unter den Römen", *Klio,* 102/1, s. 71-120. |
| PLRE I | *The Prosopography Of The Later Roman Empire*, Volume I, A. D. 260-395, eds. A. H. M. Jones – J. R. Martindale – J. Morris, Cambridge: Cambridge University Press, 1971. |
| PLRE II | *The Prosopography Of The Later Roman Empire*, Volume II, A. D. 395-527, ed. J. R. Martindale, Cambridge: Cambridge University Press, 1980. |
| Pottier 2005 | B. Pottier, "Banditisme et révolte en Isaurie au IV$^{e}$ et V$^{e}$ siècles vus par les Isauriens eux-mêmes. La vie de Saint Conon", *Mediterraneo antico. Economie, società, culture,* 8/2, s. 443-474. |
| Rosaci 2019 | F. Rosaci, "Un Isauro Alla Corte Di Teodosio II Premesse E Causa Dell'Ascesa Politica Di Flavio Zenone", *Peloro,* VI/1, s. 19-29. |
| Rosaci 2020 | F. Rosaci, *L'ascesa e il declino politico delgi Isauri nel V secolo d. C.* Dottora to In Scienze Storiche Archeologische e Filologiche Ciclo XXXIII Università Degli Studi Di Messina Dipartimento Di Civiltà Antiche e Moderne Triennio. |
| Rosaci 2024 | F. Rosaci, "La "guerra civile" isaurica", *Nuova Antologia Militare Rivista Interdisciplinare Della Società Italiana Di Storia Militare*, 5, s. 323-336. |
| Rougé 1966 | J. Rougé, "L'histoire Auguste et l'Isaurie au IV$^{e}$ siècle", *Revue des ÉtudesAnciennes,* 68/3-4, s. 282-315. |
| Russo 2012 | C. A. Russo, "La Difficile Realtà Dell' Isauria Tardoantica: Il Caso Dei Latrones", *Antesteria*, 1, s. 475-481. |
| Saraçoğlu 1989 | H. Saraçoğlu, *Akdeniz Bölgesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. |
| Sarantis 2013 | A. Sarantis, "Fortifications in the East: A Bibliographic Essay", Alexander Sarantis, Neil Christie (Eds.), *War And Warfare In Late Antiquity* içinde (ss. 317-372, Boston: Brill. |
| Shaw 1990 | B. D. Shaw, "Bandit Highland and Lowland Peace: The Mountains of Isauria-Cilicia", *Journal of the Economic and SocialHistory of the Orient,* 33/3, s. 237-270. |
| Stathakopoulos 2004 | D. Ch. Stathakopoulos, *Famine and Pestilence in The Late Roman and Early Byzantine Empire A systematic Survey of Subsistence Crises And Epidemics,* New York: Routledge. |
| Stein 1949 | E. Stein, *Histoire du Bas-Empire II: De la dispartion de l'empire d'Occident à la mort de Justinien (476-565)*, Paris: Des clée de Brouwer. |
| Syvänne 2020 | I. Syvänne, *The Military History of Late Rome AD 457-518*, Philadelphia: Pen & Sword Books Ltd. |
| Thompson 1946 | E. A. Thompson, "The Isaurians Under Theodosius II", *Hermathena,* 68, s. 18-31. |

Whitby 2008 — M. Whitby, "Armies and society in the later Roman world", Averil Cameron, Bryan Ward-Perkins & Michael Whitby (Ed.), *The History Cambridge Ancient History XIV Late Antiquity Empire And Successors A. D. 425-600* (s. 469-496). Cambridge: Cambridge Hitories Online Cambridge University Press.

Ünal ve Girginer 2007 — A. Ünal ve K. S. Girginer, *Kilikya-Çukurova İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji,* İstanbul: Homer Kitabevi.

Whitby 2002 — M. Whitby, *Rome at War AD 293-696*, Oxford: Osprey Publishing Limited.

Wilkinson 2007 — R. H. Wilkinson, *Private Armies And Personal Power In The Late Roman Empire,* A Thesis Submitted to the Faculty of the Department of the History In Partial Fullment of the Requirements Fort he Degree of master of Arts (M.A.), With A Major in History, The Univesity of Arizona.

Williams ve Freill 1999 — S. Williams ve G. Friell, *The Rome That Did Not Fall The Survival of the East in the Fifth Century,* London: Routledge.

**SUMMARY**

Isauria, bordered to the north by the Taurus Mountains and to the south by the Mediterranean, is characterized by a highly rugged and mountainous terrain. Throughout its history, the region has been notorious for its challenging geography, which, coupled with harsh winters and unfavorable conditions for socioeconomic activities, rendered it a hotspot for banditry. Particularly in the 5th century CE, Isaurian brigandage reached such proportions that it posed a direct threat even to the imperial capital. Successive rulers of the Late Roman and Early Byzantine periods engaged in prolonged efforts to eradicate this persistent menace. However, the prolonged struggle against Isaurian brigandage can primarily be attributed to the region's geographical complexity and the fortifications constructed at its strategic points. These strongholds, many of which utilized natural defensive features, played a pivotal role both in the power struggles among the local aristocracy of Isauria and in the imperial authorities' campaigns against brigands.

One of the key aspects emphasized by Late Antique authors regarding these fortifications was their inaccessibility and near-impregnability. In this context, the depiction of Isauria (Comes per Isauriam) in Notitia Dignitatum, a late 4th- or early 5th-century document cataloging fortified cities, villages, and strongholds in the region, holds considerable significance. The visual representation within this document includes several fortified settlements located in the remote and inaccessible areas of Inner Isauria, constructed by rival factions or as defensive positions against Roman forces. These fortifications, commonly referred to as phrouria or castella, are often unnamed. However, one notable exception is castellum Papirios or Kherris. Late Antique sources refer to this fortress under various designations, including Kherris Fortress, the Fortress of Kherris, Papirios Hill, and the Fortress of Papirios. The fortress, evidently named after the Isaurian Papirios, is interchangeably called Kherris. Several ancient sources underscore its

strategic significance in both the internecine conflicts among Isaurian nobility and the confrontations between imperial forces and Isaurian insurgents. Unlike other fortresses in the region, which are generally mentioned without specific identification, this stronghold is frequently referenced by name in historical accounts, suggesting that it served as the primary strategic hub of the region, likely exerting control over other fortifications. Thus, castellum Kherris/Papirios is one of the fortresses that should most plausibly be associated with the Isaurian representation in Notitia Dignitatum.

In scholarly discourse, Kherris/Papirios Fortress has been considered one of the most significant strongholds in Isauria. In the late 19th century, it was tentatively identified as Çandır Fortress, while in the 1970s, Bağdat Kırı was proposed as a possible location. However, recent reassessments of ancient literary evidence and archaeological findings suggest that the fortress is most likely situated on Hisartepe, immediately east of Aşağı Akın Village in Karaman Province. Ancient sources describe Papirios Fortress as an exceptionally well-fortified and difficult-to-capture stronghold, accessible only via a rock-hewn passage. Additional characteristics mentioned in the sources include the presence of a church either within or in close proximity to the fortress, a confined interior space capable of accommodating only a limited number of individuals, and its construction atop a single rock mass, forming a shape reminiscent of a narrowing headland.

Between the early 5th century and 469 CE, Kherris/Papirios Fortress served as the base of operations for a notorious brigand clan. Subsequently, between 484 and 488, it became the principal stronghold of the Isaurian rebellion against the empire, supported by surrounding caves and fortifications. In the autumn of 484, after suffering defeat at the hands of imperial forces commanded by John Scythes, the rebel leaders Illus, Leontius, and Verina, along with 2,000 soldiers, retreated to Papirios Fortress, which was under the defense of Indakus. This conflict between Emperor Zeno and Illus further accentuated the strategic importance of the fortress.

The historian John of Antioch reports that numerous Isaurian fortresses were demolished following the suppression of Illus' revolt. However, given that later sources continue to mention Papirios Fortress, it is plausible that it was not among those destroyed. This suggests that Papirios Fortress remained a key military and political stronghold during the reign of Emperor Anastasius I.

Papirios Fortress was a multifunctional structure. While its primary role was defensive, it likely also served as an aristocratic estate for the rural Isaurian elite. Additionally, the fortress was one of the designated sites where political exiles and high-ranking officials, dispatched from the imperial capital to Isauria, were detained. This function is evident in the accounts of Magister militum Illus' rebellion and the tumultuous reign of Emperor Zeno. Ancient sources reveal that members of the imperial family and high-ranking officials—including Epinicius, Verina, Marcianus, and Longinus—were imprisoned at various times in Isaurian fortresses such as Dalisandos and Papirios. Thus, Kherris/Papirios Fortress emerges not only as a pivotal military bastion within the broader geopolitical landscape of Isauria but also as a locus of aristocratic power and imperial contention, deeply woven into the historical fabric of the 5th-century CE struggles that shaped the region.

## EKLER

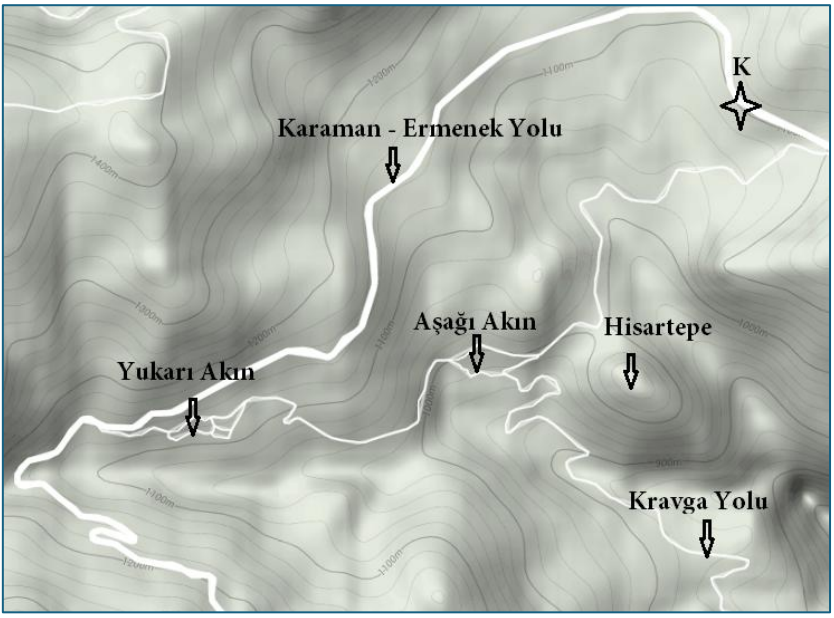
**EK 1:** *Notitia Dignitatum'*daki Isauria görseli. Kaynak: Rosaci, 2024, s. 329 Fig. 2.




**EK 2:** Aşağı Akın Köyü'nün konumu. Kaynak: Alkan – Kurt, 2017: 94 Harita 1.



**Ek 3:** Aşağı Akın ve Hisarkale. Kaynak: Alkan – Kurt, 2017: 94 Harita 2.




**Ek 4:** Hisartepe'nin güney yönden görünümü. Kaynak: Alkan – Kurt, 2017: 97 Resim 5.



**Ek 5:** Hisartepe Akropolis'ten sur kalıntısı. Kaynak: Alkan – Kurt, 2017: 101 Resim 11.



**Ek 6:** Hisartepe Akropolis'ten sur kalıntısı. Kaynak: Alkan – Kurt, 2017: 101 Resim 12.

